

XTC OVER DE GRENS

EEN STUDIE NAAR XTC-KOERIERS EN KLEINE SMOKKELAARS

XTC OVER DE GRENS

EEN STUDIE NAAR XTC-KOERIERS EN KLEINE SMOKKELAARS

Henk van de Bunt, Daphne Kunst en Dina Siegel,

m.m.v. Guillaume Beijers en Judith Pauwelsen.

Rotterdam, Erasmus Universiteit
Faculteit Rechtsgeleerdheid, sectie criminologie

Boom Juridische Uitgevers
Den Haag
2003

© 2003 Henk van de Bunt e.a.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16b Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en art. 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht. Voor het opnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 90 5454 3167

ROTTERDAM, 2002

DIT ONDERZOEK WERD VERRICHT IN OPDRACHT VAN
HET MINISTERIE VAN JUSTITIE (WODC).

WOORD VOORAF

Bij de uitvoering van dit onderzoek hebben wij de hulp gekregen van een groot aantal personen en instanties. In de eerste plaats willen wij alle instanties bedanken die betrokken waren bij het organiseren van de interviews met de Nederlandse gedetineerden in het buitenland. In Nederland was dit met name het ministerie van Buitenlandse Zaken. Enkele consulaten in de VS en in Duitsland waren behulpzaam in het leggen van contacten met gevangenen waarin Nederlandse XTC-koeriers en smokkelaars verbleven. De medewerkers van de Amerikaanse en Duitse penitentiare inrichtingen waar onze respondenten zich bevonden waren zonder uitzondering behulpzaam bij de organisatie van de interviews.

In de tweede plaats bedanken wij de 26 gedetineerden in de Verenigde Staten en in Duitsland voor hun medewerking aan het onderzoek. Zij gaven belangrijke informatie en wij zijn hen dankbaar voor het vertrouwen dat zij ons gaven. Hun verhalen vormen de basis van het onderzoek.

Verder zijn wij veel dank verschuldigd aan onze opdrachtgever, het WODC, in de persoon van Marianne van Ooyen-Houben, aan Dirk Korf voor zijn adviezen en opbouwende commentaar, en tenslotte aan Guillaume Beijers en Judith Pauwelsen voor het tellen, turven en het maken van de grafieken.

Tenslotte danken wij de leden van de begeleidingscommissie, prof. dr. E. Muller (RUL, vz.), J.J. Overwater (Justitie), en mw. drs. L.M. Pieters (Justitie).

Rotterdam, 23 december 2002

Henk van de Bunt, Daphne Kunst en Dina Siegel.

INLEIDING.....	1
1.1 Doel - en probleemstelling.....	2
1.2 De aanpak van het onderzoek.....	3
1.3 De opbouw van het rapport.....	5
KOERIERS EN KLEINE SMOKKELAARS.....	7
2.1 Definities van koeriers en kleine smokkelaars.....	7
2.2 Drugskoeriers en –smokkelaars in de wetenschappelijke literatuur.....	8
2.3 Nederlandse XTC-gedetineerden in het buitenland - algemene informatie.....	10
NEDERLANDSE GEDETINEERDEN IN DE.....	17
VERENIGDE STATEN.....	17
3.1 Inleiding.....	17
3.2 Interviews: vragenlijst en verloop.....	17
3.3 Respondenten: selectie en kenmerken.....	18
3.4 Meningen en ervaringen.....	21
3.4.1. Betrokkenheid en afspraken.....	21
3.4.2. Logistiek.....	22
3.4.3. De organisatie.....	23
3.5 Individuele motieven en remmingen.....	24
3.6 De arrestatie en de gevolgen.....	26
3.7 Samenvatting.....	29
NEDERLANDSE GEDETINEERDEN IN DUITSLAND.....	31
4.1 Inleiding.....	31
4.2 Interviews: obstakels en verloop.....	31
4.3 Respondenten: selectie en kenmerken.....	32
4.4 Meningen en ervaringen.....	34
4.4.1. Betrokkenheid en afspraken.....	34
4.4.2. Logistiek.....	35
4.4.3. De organisatie.....	35
4.5 Individuele motieven en remmingen.....	36
4.6 De arrestatie en de gevolgen.....	37
4.7 Samenvatting.....	39
OPVATTINGEN OVER PREVENTIECAMPAGNES.....	41
5.1 Inleiding.....	41
5.2 Over de plaatsen en inhoud.....	41
5.3 Over het nut.....	43

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR PREVENTIE.....	45
6.1 Conclusies.....	45
6.1.1. Kenmerken van de totale groep XTC-gedetineerden.....	45
6.1.2. Hoe raken de koeriers en kleine smokkelaars betrokken bij de smokkel?.....	45
6.1.3. Persoonlijke achtergronden en beweegredenen.....	46
6.1.4. Smokkelwijzen.....	46
6.2 Onze suggesties voor een preventiecampagne.....	47
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR:.....	 49
 BIJLAGE.....	 51

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

Nederland is een belangrijk productie- en distributieland van XTC. De distributie van XTC vanuit Nederland is een zeer winstgevende onderneming. De productieprijs van een XTC-pil bedraagt in Nederland gemiddeld 0,22 euro's. Bij verkoop op het niveau van de detailhandel gelden de volgende prijzen: in Nederland 4,5 euro's¹, in Frankrijk 12 euro's, in de Verenigde Staten 34 euro's (USD Nieuwsbrief, Juni 2002).

Volgens de nota 'Samenspannen tegen XTC', die in mei 2001 aan de Tweede Kamer aangeboden werd, verschillen de smokkel- en transportmethoden van XTC niet wezenlijk van die bij andere drugs. Een belangrijk verschil echter is dat het bij XTC vooral gaat om de productie en export vanuit Nederland naar andere landen.

Het is bekend dat XTC vanuit Nederland naar zeer veel verschillende landen wordt gesmokkeld. Volgens Interpol en de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA) zou een groot deel van alle XTC die wereldwijd in beslaggenomen wordt, afkomstig zijn uit Nederland. Volgens het verslag van de Unit Synthetische Drugs (USD) is het aantal Nederlandse XTC - pillen dat in het buitenland in beslag is genomen gestegen van 9,7 miljoen tabletten in 1999 tot 25,7 miljoen in 2001 (2002: 38). In de Verenigde Staten wordt de import van XTC *vanuit* Nederland in toenemende mate als een groot probleem gezien. In 2001 werden bijna 4 miljoen XTC-pillen in beslaggenomen, die afkomstig waren uit Nederland. Overigens zijn Engeland (6 miljoen) en Duitsland (4,3 miljoen) de twee landen waar de meeste pillen uit Nederland in beslag zijn genomen.

De nota 'Samenspannen tegen XTC' bevat een plan van aanpak om te komen tot een aanmerkelijke reductie van de productie van en de handel in XTC, met name door het verhogen van de pakkans. Dit zou moeten worden bereikt door extra controle en opsporing in alle fasen van de bedrijfskolom, van de aanschaf van grondstoffen, het bereiden van XTC, tot het verhandelen en distribueren van XTC uit Nederland. Daarnaast wordt in de nota ook voorgesteld meer aandacht te besteden aan preventie. Een van de preventieve maatregelen die wordt voorgesteld is het geven van *voorlichting* aan potentiële koeriers over de strafrechtelijke risico's die zij lopen. Het idee is dat door een effectieve voorlichting voorkomen kan worden dat personen zich al te gemakkelijk lenen voor het smokkelen van XTC naar andere landen. Maar wie zijn deze (potentiële) smokkelaars? Zijn het inderdaad mensen die onwetend zijn van de risico's die

¹ In het onderzoek Antenne 2001 bleek de gemiddelde prijs per pil iets lager te zijn, ongeveer 3 euro per stuk.

zij lopen bij ontdekking in het buitenland? Van het WODC (Ministerie van Justitie) kregen wij in februari 2002 de opdracht om meer inzicht te verstrekken in de motieven en achtergronden van personen die XTC over de grens smokkelen. In deze rapportage wordt verslag gedaan van het onderzoek.

1.1 DOEL - EN PROBLEEMSTELLING

De doelstelling van dit onderzoek is om meer kennis te verwerven over de kenmerken en de beweegredenen van de Nederlandse XTC - koeriers en de kleine smokkelaars² teneinde een goede, dat wil zeggen empirisch gefundeerde, voorlichtingscampagne te kunnen starten. Het onderzoek is tevens bedoeld als onderdeel van een nulmeting om later te kunnen zien of bepaalde typen potentiële koeriers inderdaad van hun smokkelvoornemens worden afgebracht.

Bij de aandacht die ook in de nota 'Samenspannen tegen XTC' uitgaat naar XTC - koeriers dient te worden bedacht dat lang niet alle smokkel verloopt via koeriers of kleine smokkelaars. XTC wordt ook in ladingen van schepen, vrachtwagens of per pakketdienst verstuurd. Als de transporteur onwetend is over de inhoud van de lading, kan hij niet als 'smokkelaar' of koerier worden bestempeld. Onduidelijk is om welke hoeveelheden het hier gaat en in welke verhouding de omvang van deze smokkelmethoden staat tot de aantallen XTC-pillen die via kleine smokkelaars en koeriers over de grens worden gebracht. Duidelijk is wel dat met het voorlichten van (potentiële) koeriers slechts een deel van de XTC-smokkel wordt bereikt.

In veel landen zitten Nederlanders gevangen die gearresteerd zijn en veroordeeld zijn wegens smokkel van XTC. In september 2002 zaten er volgens de gegevens van het Ministerie van Buitenlandse Zaken 268 Nederlanders in het buitenland in de gevangenis vanwege het smokkelen van XTC.³ Over de persoonlijke achtergronden en beweegredenen van koeriers en kleine smokkelaars is tot nu toe nauwelijks iets bekend. Uiteraard verschijnen in de pers wel geregeld interviews en verhalen over individuele gevallen (Husken en Vuijst, 2002) maar wetenschappelijk onderzoek is tot dusverre in Nederland nog niet verricht. Er zijn overigens wel verschillende studies gedaan naar buitenlanders die in Nederland betrokken zijn bij drugssmokkel (Zaitch, 2001; Janssen, 1994), of naar 'drugstoeristen' (Grapendaal & Aidala, 1991; Korf, 1987; Korf et al., 2001). Maar deze studies hebben niet betrekking op de smokkel van XTC. Het recente boek van de journalisten Husken en Vuijst (2002) dat wel op XTC-smokkel betrekking heeft behandelt de rol van enkele criminele organisaties en hoofdrolspelers, niet de motieven en werkwijzen van koeriers en kleine smokkelaars.

² In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op het verschil tussen 'koerier' en 'smokkelaar'.

³ Bij de betrouwbaarheid van dit cijfer zullen in 1.2 enkele kanttekeningen worden geplaatst.

In dit onderzoek wordt nagegaan wat voor typen personen zich inlaten met het smokkelen van XTC. Het gaat hierbij niet om de ‘grote smokkelaars’ die plannen bedenken om grote hoeveelheden XTC te verhandelen en de uitvoering ervan financieren, maar om de kleine uitvoerders die fysiek bij het over de grens brengen van relatief geringe hoeveelheden XTC betrokken zijn. Zij fungeren als kleine schakel in een groter geheel van smokkelactiviteiten, maar lopen bij het passeren van de douane re-latief veel risico. Wat voor soort mensen doen dit? Zijn het argeloze mensen die zich hebben laten verleiden door geraffineerde XTC - handelaren of waren zij volledig op de hoogte van de risico’s en hebben ze deze, gezien het winstgevend karakter van het smokkelen, voor lief genomen? Om een beter beeld te krijgen van de koeriers en kleine smokkelaars richten wij ons op de beantwoording van de volgende vier onderzoeksvragen:

- Hoe zien de smokkelwijzen er uit (wijze van vervoer; wijze van verbergen; hoe vindt de smokkel plaats: alleen of in groepsverband?)
- Hoe raken zij betrokken bij de smokkel van XTC?
- Wat zijn de persoonlijke achtergronden (o.a. leeftijd, geslacht, justitieel verleden) en de mogelijke beweegredenen en motieven van de koeriers en smokkelaars?
- Hoe kan de doelgroep van (potentiële) koeriers en smokkelaars het beste worden bereikt? Welke voorlichtingsboodschap achten (gedetineerde) koeriers en smokkelaars zelf zinvol?

1.2 DE AANPAK VAN HET ONDERZOEK

Naast raadpleging van bestaande literatuur putten wij uit de volgende bronnen om de bovenstaande onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

In de eerste plaats wordt een gegevensbestand geraadpleegd van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BuiZa) dat namen bevat van in het buitenland gedetineerde personen met een Nederlandse nationaliteit die zijn veroordeeld wegens het over grens brengen van XTC. Het bestand bevat gegevens over het geslacht, de leeftijd, de detentieplaats, en deels ook over de opgelegde straf en de aantallen gesmokkelde pillen van de gedetineerden. Aanvankelijk kregen wij in april 2002 een lijst van BuiZa met 291 namen van gedetineerden die –na gewezen vonnis- vastzaten vanwege XTC-smokkel. Bij het benaderen van gedetineerden die volgens de lijst vast zouden zitten in Duitsland, bleek dat deze lacunes en onjuistheden bevatte. Dit heeft er toe geleid dat BuiZa een controle heeft uitgevoerd op de lijst en ons een nieuwe lijst (september 2002) heeft verstrekt. Deze lijst met in het buitenland gedetineerde Nederlanders bevat zoals gezegd 268 namen. De lijst wordt op drie manieren gevoed. De eerste bron betreft meldingen vanuit diplomatieke posten in het buitenland dat een persoon

met de Nederlandse nationaliteit is gedetineerd. De tweede bron betreft meldingen door gevangenisdirecteuren, al of niet via de eerder genoemde diplomatieke posten. De derde bron wordt gevormd door gedetineerden en met name hun familieleden in Nederland zelf, die met BuiZa contact opnemen. Naar het oordeel van BuiZa is de huidige lijst van september vrijwel kloppend. Alleen voor onze buurlanden wordt een uitzondering gemaakt. Het is mogelijk dat kortgestraften in België en Duitsland niet worden gemeld, omdat noch de diplomatieke posten, noch de gevangenisautoriteiten en betrokken gedetineerden daarvan het belang inzien. Immers een dergelijke korte detentie, nabij de eigen woonplaats levert niet de specifieke problemen op die normaliter de betrokkenheid van BuiZa met Nederlandse gedetineerden in het buitenland rechtvaardigen. Met andere woorden er is wellicht sprake van onderrapportage van de in beide buurlanden gedetineerde kortgestrafte Nederlanders⁴.

Daarnaast maakten wij gebruik van de justitiële documentatie van de op de lijst van BuiZa voorkomende gedetineerden. Via de Justitiële Documentatiedienst te Almelo verkregen wij de gegevens van 267 personen. Van een persoon was de Buiza-registratie niet volledig, zodat van haar geen strafblad opgevraagd kon worden.

Tenslotte hebben wij interviews gehouden met Nederlandse gedetineerden in het buitenland, en wel in Duitsland en in de Verenigde Staten. In beide landen zitten relatief veel XTC - koeriers vast. De Verenigde Staten zijn koploper met 102 gedetineerden. In Duitsland zitten voor zover bekend 28 Nederlanders voor XTC vast. Wij hebben beide landen gekozen omdat door de geografische ligging ten opzichte van Nederland verschillen verwacht kunnen worden in modus operandi en wellicht ook in beweegredenen van de koeriers en smokkelaars. In juni 2002 zijn in totaal 19 in de V.S. gedetineerde XTC-koeriers geïnterviewd. In juli tot en met september 2002 zijn 7 in Duitsland gedetineerde personen geïnterviewd. Op de wijze van selectie en de manier waarop de interviews verliepen in de V.S. en in Duitsland zal in hoofdstuk 3 respectievelijk hoofdstuk 4 nog worden ingegaan.

Helaas bleek een vierde bron die wij hadden willen raadplegen niet goed bruikbaar te zijn. Bij een reclasseringsinstelling in Utrecht zijn summier rapportages opgemaakt van gesprekken die men heeft gevoerd met in het buitenland gedetineerde Nederlanders. De volledigheid en betrouwbaarheid van deze rapportages lieten echter zo te wensen over dat wij uiteindelijk besloten hebben er geen gebruik van te maken.

Tenslotte, het onderzoek dat wij hebben verricht is beperkt van karakter. Gezien de korte looptijd en het beperkte budget voor dit onderzoek hebben wij bescheiden ambities. Wij realiseren ons dat wij de heterogeniteit van de catego-

⁴ Het aantal personen bevat zoals gezegd alleen de in het buitenland gedetineerde Nederlanders. Personen die in het buitenland zijn veroordeeld voor XTC-smokkel en hun straf inmiddels in Nederland uitzitten zijn dus niet in het bestand opgenomen.

rie koeriers en smokkelaars niet volledig in beeld kunnen brengen gegeven de genoemde beperkingen. Niettemin geven de twee bronnen over de totale groep (Registratie BuiZa en Justitiële Documentatie), gevoegd met de 26 interviews met XTC-gedetineerden toch een nuttige inventarisatie van de eigenschappen en problemen van de doelgroep, ten behoeve van eventuele voorlichtingscampagnes.

1.3 DE OPBOUW VAN HET RAPPORT

In hoofdstuk 2 wordt op basis van literatuur, de gegevens van BuiZa en de gegevens van de Justitiële Documentatie Dienst een beschrijving gegeven van enkele belangrijke kenmerken van de populatie gedetineerde koeriers en smokkelaars. Vervolgens worden in afzonderlijke hoofdstukken (3 en 4) de bevindingen beschreven van de interviews met de gedetineerden in de Verenigde Staten en in Duitsland. In het laatste hoofdstuk 5 worden eerst de belangrijkste bevindingen samengevat en conclusies getrokken (5.1). Daarna wordt in 5.2 beschreven hoe de respondenten zelf denken over de inhoud en het mogelijke effect van een voorlichtingscampagne. Tenslotte geven wij zelf enkele suggesties voor de inhoud van een voorlichtingscampagne aan potentiële koeriers en smokkelaars (5.3)

HOOFDSTUK 2

KOERIERS EN KLEINE SMOKKELAARS

2.1 DEFINITIES VAN KOERIERS EN KLEINE SMOKKELAARS.

Koeriers smokkelen drugs. Maar zij zijn geen ‘smokkelaar’. In theorie kan er een duidelijk onderscheid tussen koeriers en smokkelaars worden gemaakt. De koerier is iemand die in opdracht van anderen werkt en slechts als een schakel in de logistieke keten figureert. Meestal betreft het wel een riskant onderdeel van de keten, zoals het passeren van de douanecontrole. In dit opzicht heeft de koerier veel weg van de ‘katvanger’. Als het mis gaat, ondervindt hij of zij hiervan de nadelige gevolgen.

De ‘smokkelaar’ daarentegen werkt voor eigen risico en rekening. Hij is niet louter vervoerder, maar tevens handelaar. In de praktijk zullen de grenzen tussen ‘koerier’ en ‘smokkelaar’ wat minder scherp zijn. Is de drugstoerist die met geld van zichzelf en van vrienden drugs inkoopt in Nederland en een evenredig deel van de drugs aflevert bij die vrienden een koerier of een smokkelaar? Is iemand die frequent werkt voor een crimineel samenwerkingsverband een koerier of een van de leden van de smokkelbende?

In de literatuur wordt niettemin vaak onderscheid gemaakt tussen beide typen. Drugskoeriers worden in het algemeen gezien als ‘slachtoffer’. Gedreven door regelrechte armoede of door de zucht snel geld te willen maken zouden zij zich tot riskante activiteiten laten verleiden. De namen die aan hen worden gegeven zijn weinig vleierend. In Nederland is in korte tijd het woord ‘bolletjes-slikker’ een begrip geworden. Colombiaanse drugsdealers noemen koeriers onder meer pakezels (‘mulas’). Volgens Zaitch neemt de koerier wat betreft aanzien evenwel niet de laagste plaats in. Het feit dat aan iemand het transport wordt toevertrouwd van drugs wordt in bepaalde organisaties als een ‘promotie’ gezien (Zaitch 2001). In de literatuur wordt geregeld gesproken over het *ronsen* van koeriers. Drugshandelaars zouden kunnen kiezen uit een ‘reserveleger’ van mensen die het risico van het transporteren van drugs wel aandurven. In het geval van heroïnesmokkel uit Turkije komen jonge mensen zelf naar de drugshandelaars toe. Er zouden ‘genoeg werkloze jongeren (zijn) die geen kans hebben in de Nederlandse maatschappij en op een snelle manier rijk willen worden’ (Bovenkerk & Yeşilgöz, 1998:313). De rekrutering verloopt snel en subtiel⁵. In andere contexten kan rekrutering de vorm aannemen van afpersing en de drei-

⁵ Zie meer over rekruteringsmethoden in Bovenkerk en Yesilgoz, 1998: 312-315.

ging met geweld, in het bijzonder als koeriers schulden hebben bij degenen voor wie zij werken.

Smokkelaars worden –anders dan koeriers- niet als slachtoffer maar als misdaadondernemer beschreven. Zij zouden beschikken over een betere infrastructuur en meer logistieke ondersteuning. Ze zouden minder kans op ontdekking lopen, en in de regel meer *knowhow* en ervaring hebben. Zaitch stelt: ‘risks and chances to succeed are not so much attached to a particular method, but to the individual opportunities, constraints, skills and resources deployed in each operation’ (2001:126).

2.2 DRUGSKOERIERS EN –SMOKKELAARS IN DE WETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR

Er zijn verschillende pogingen gedaan in buitenlands en Nederlands onderzoek om een beeld van drugskoeriers en smokkelaars te schetsen. De klassieke studie van Adler (1985) laat de interne dynamiek zien van het midden- en hogere niveau van de cannabis- en cocaïnehandel in Southwest County in Californie. Zij is van mening dat dealen en koerieren voor haar respondenten een manier waren om een ‘hedonistische leefstijl’ te bekostigen. Ze beschrijft koeriers die werkten om hun eigen consumptie te kunnen financieren. Reuter en Hagg (1989) deden onderzoek naar drugsmarkten in de Verenigde Staten, gebaseerd op interviews met gedetineerden. Dorn et al. (1998) verrichtten een kwalitatieve studie naar gedetineerde smokkelaars in 1998. Ze hebben interviews in gevangenissen gehouden met smokkelaars van het middenniveau om strategieën van ‘risicovermijding’ te bestuderen. De respondenten gaven aan op verschillende manieren betrokken te zijn geraakt bij drugssmokkel. Een aantal van hen, met name de hoger geplaatsten in de organisatie, vertelden er bewust ingestapt te zijn. Een aantal respondenten gaf echter aan dat ze zich uiteindelijk betrokken vonden in iets dat veel serieuzer en criminelers was dan zij tevoren gedacht hadden. Tot slot gaf een aantal respondenten aan te zijn gedwongen tot smokkel of er te zijn ingeluisd. Een derde van de koeriers vertelde zich niet bewust te zijn geweest van het feit dat hen werd gevraagd iets illegaals te doen. Pas op het moment dat alle voorbereidingen waren getroffen werd voor het eerst met hen over drugs gesproken. De leiders van de organisaties geven aan het liefst naïeve koeriers te gebruiken, zoals jonge mensen, mensen met schulden e.d. Doordat zij vaak geen ervaring hebben zijn ze ook niet bekend bij instanties als douane en politie. Ook zullen ze geen cruciale informatie kunnen verschaffen over organisator of de organisatiestructuur. Wat ook een rol speelt is dat, hoe naïever de koerier is, des te minder mogelijkheden hij heeft om er met de drugs vandoor te gaan.

Er zijn nog drie recente min of meer relevante onderzoeken die dezelfde methoden hebben gebruikt: een Australische studie naar markt niveaus (Ovenden et al, 1995), een Canadees onderzoek naar ‘wholesale traffickers’

(DesRoches, 1999) en een Britse studie naar drugshandel in verschillende fasen: van import tot verkoop op straatniveau (Pearson & Hobbs, 2001). Dit laatste onderzoek is gebaseerd op interviews met veroordeelde drugskoeriers. Aan de hand van het interviewmateriaal werd duidelijk dat de relatie tussen de koeriers en de rest van de drugsorganisatie er vaak één is van uitbuiting. De koeriers worden beschouwd als vervangbare pionnetjes in het grotere geheel, en gebruikt als ‘pakezels’. De koeriers zijn vaak niet op de hoogte van de structuur van de organisatie en weten in sommige gevallen zelfs niet wat ze precies aan het smokkelen zijn. Ze krijgen dan een ticket en een koffer en weten alleen waar ze de koffer moeten afgeven. Ook al heeft de koerier soms wel zijn bedenkingen bij de inhoud van zijn koffer, toch zullen er doorgaans geen vragen over gesteld worden. Een aantal geïnterviewden gaf aan dat het stellen van vragen in dit soort organisaties niet op prijs wordt gesteld.

In Nederland er is niet veel onderzoek gedaan naar drugskoeriers. Voor zover dit wel is gebeurd, gaat het voornamelijk om de dynamiek van de drugsmarkten en wetshandhaving (Korf & Verbraeck, 1993) en culturele en economische aspecten van de interactie tussen de verslaafden op straat (Verbraeck, 1985; van Gemert, 1988), of om buitenlanders die in Nederland betrokken zijn bij drugsmokkel (Grapendaal & Aidala, 1991; Korf en van Poppel, 1986). In de Nederlandse studies ging het meestal om onderzoek naar heroïneverslaafden en in mindere mate ook naar cocaïnegebruikers, inclusief empirisch onderzoek en interviews met gedetineerden en klanten van hulpverleningsorganisaties (Janssen & Swierstra, 1982; Kaufman & Verbraeck, 1987; Cohen, 1989).

Een van de belangrijke vragen die voortdurend, impliciet of expliciet, in deze studies voorkomt is de morele vraag of drugkoeriers delinquenten of slachtoffers zijn. Uit de beschrijvingen die over koeriers worden gegeven is geen eenduidig antwoord af te leiden op deze morele vraag. In enkele studies worden de drugskoeriers beschreven als jonge mensen, meestal laag opgeleid en vaak werkloos. Ze hebben financiële moeilijkheden en weinig perspectieven voor de toekomst. In deze context wordt de koerier vooral als slachtoffer van zijn omstandigheden gezien.

De doelgroep van het onderzoek van Grapendaal en Aidala zijn de uit Duitsland afkomstige druggebruikers die naar Arnhem komen om drugs te kopen en te consumeren en dan weer naar Duitsland terugkeren (1991). Al eerder is gesteld dat het onderscheid tussen smokkelaar en koerier in de praktijk soms moeilijk is vast te stellen. Met name bij dergelijk grensoverschrijdend verkeer tussen twee buurlanden is het moeilijk vast te stellen of er in opdracht van anderen dan wel op eigen initiatief en voor eigen rekening wordt gewerkt. In het algemeen zijn de betrokkenen zelf gebruiker en voorzien zij door de smokkel in de kosten. In zijn onderzoek naar heroïne-toerisme onderscheidt Korf (1987) drie mobiliteitscategorieën: toeristen, pendelaars (die regelmatig naar Amsterdam kwamen) en blijvers (die 3 maanden en langer in Amsterdam verbleven). Ook in dit onderzoek wordt de grootste groep gevormd door de gebruikers zelf. Bijna

tweederde van de respondenten komt uit een gezin met een lagere economische status. Vaak hebben ze al een vrij lange drugs carrière achter de rug. Uit het onderzoek van Korf blijkt dat 32% van de respondenten van het vrouwelijk geslacht is.

Volgens Zaitch, die onderzoek deed naar Colombianen die zich bezighouden met transport en handel van cocaïne naar en in Nederland (2001), zijn de meeste koeriers zelfs dubbel slachtoffer: zowel van de *traquetos* (organisatoren van het cocaïne transport) als van de autoriteiten. Zaitch onderscheidt vier typen koeriers: 1) de *mulas* (letterlijk ‘pakezels’), mensen die kleine hoeveelheden cocaïne in het vliegtuig meenemen), 2) de *boleros* (‘bolletjesslikkers’), 3) de *nineras* (letterlijk ‘kinderoppasser’: Professionele koeriers en mensen die toezicht houden op andere koeriers) en 4) de *tripulantes* (bemanningsleden van schepen of vliegtuigen) .

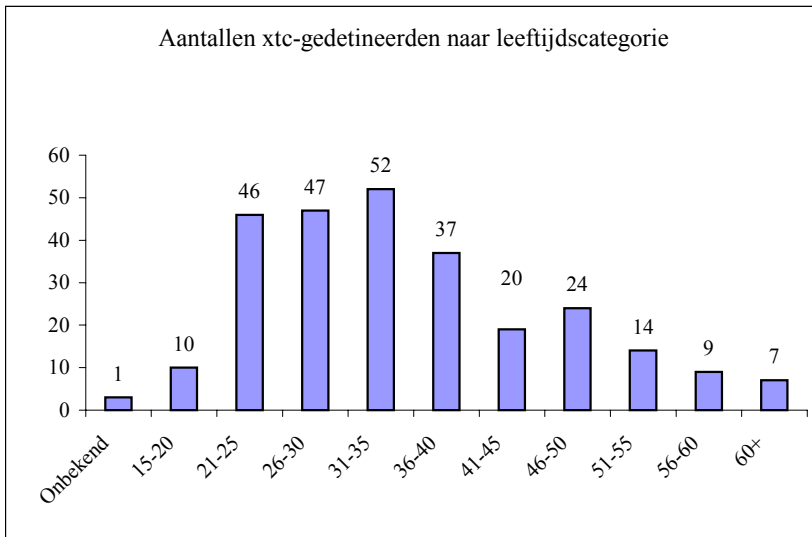
Er zijn ook andere interpretaties mogelijk van het begrip ‘slachtoffer-schap’ van koeriers. Janssen (1994) bijvoorbeeld, die onderzoek heeft gedaan naar gedetineerde vrouwelijke cocaïne koeriers uit Latijns-Amerika, beschrijft hen als laagopgeleide, werkloze vrouwen die al eerder als koeriers gewerkt hadden en goed wisten dat ze cocaïne vervoerden. Janssen onderscheidt twee soorten koeriers: ‘enerzijds zijn er de ervaren en professionele koeriersters, anderzijds worden er *mulas* ingezet, vrouwen die voor het eerst op pad gaan en geen enkel idee hebben van wat er op hen af komt’ (1994:64). Haar algemene conclusie is dat de koeriers niet onschuldig genoemd kunnen worden gezien het feit dat zij zich volledig bewust waren van hun handelingen.

De vraag of koeriers slachtoffers zijn van economische ongelijkheid en sociaal onrecht in een bepaalde samenleving dan wel van hun eigen verslaving, is ook relevant voor de nieuwe groep van XTC-koeriers. Zijn degenen die zich met XTC-smokkel van Nederland naar verschillende landen in de wereld bezighouden slachtoffers of hebben we bij deze nieuwe drug te maken met een nieuwe groep mensen, hoogopgeleid, slim en *sophisticated*, die snel rijk willen worden of van avonturen houden – met andere woorden: een ander, modern type koeriers?

2.3 NEDERLANDSE XTC-GEDETINEERDEN IN HET BUITENLAND - ALGEMENE INFORMATIE

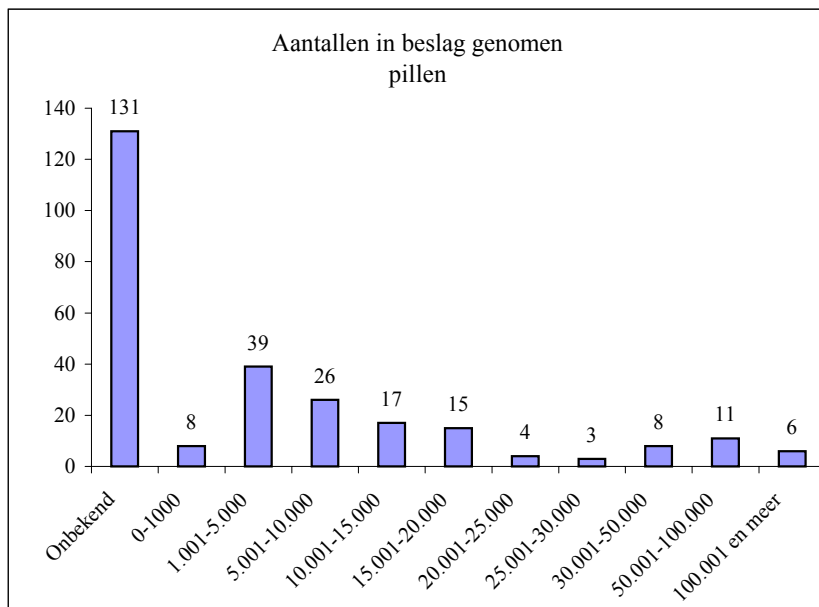
Zoals eerder gesteld zitten ongeveer 270 Nederlanders in het buitenland gevangen wegens de smokkel van XTC. In september 2002 betrof het volgens opgave van BuiZa welgeteld 268 personen. De meerderheid (102) zat gevangen in de V.S. Engeland en Duitsland volgen met 33 respectievelijk 28 Nederlandse gedetineerden. Voor het overige valt op dat de gedetineerden verspreid over de gehele wereld zitten. Van Venezuela tot IJsland toe. Meestal gaat het om een of twee gedetineerden in dergelijke landen.

Vaak wordt ervan uitgegaan dat koeriers en kleine smokkelaars overwegend jonge mensen zijn, en dat eventuele voorlichtingscampagnes zich dan ook op de jeugd zouden moeten richten. Uit de gegevens van de groep van 268 gedetineerden komt evenwel een ander beeld naar voren. De leeftijdscategorie 21-25 jaar is met 46 personen weliswaar goed bezet, maar de grootste groep (52 personen) zit in de oudere leeftijdscategorie 31-35 jaar. Voor het overige valt op dat de leeftijden behoorlijk gespreid zijn:

Grafiek 1 (bron: Registratie BuiZa)

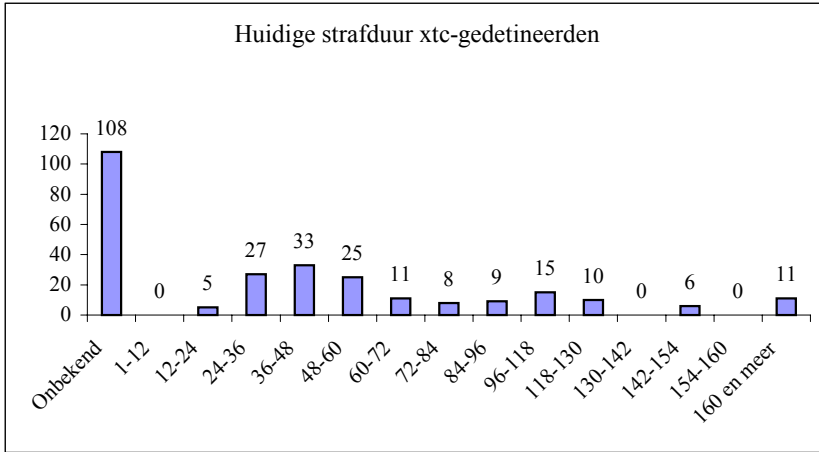
Wat minder verrassend is de spreiding naar geslacht. In meerderheid bestaat de populatie XTC-gedetineerden uit mannen. Van de door BuiZa geregistreerde groep XTC-gedetineerden zijn 227 personen van het mannelijke geslacht.

Grafiek 2 (bron: Registratie BuiZa)

De aantallen inbeslaggenomen XTC-pillen lopen sterk uiteen. In ongeveer de helft van het aantal gevallen is onbekend gebleven hoe hoog het aantal inbeslaggenomen XTC-pillen is. Van de bekend geworden gevallen kan de meerderheid van de gedetineerden blijkens de hoeveelheden inbeslaggenomen pillen worden gerekend tot de koeriers of kleine smokkelaars. Zij zijn aangetroffen met hoeveelheden pillen die varieerden van 1000 tot 20.000. Slechts van 17 personen is bekend dat zij meer dan 50.000 pillen hebben willen binnensmokkelen.

Ook is er sprake van een grote spreiding in straftoemeting naar aanleiding van het smokkelen van XTC. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende categorieën gevangenisstraffen die de XTC-gedetineerden opgelegd kregen. De strafduur wordt uitgedrukt in aantallen maanden (N = 268)

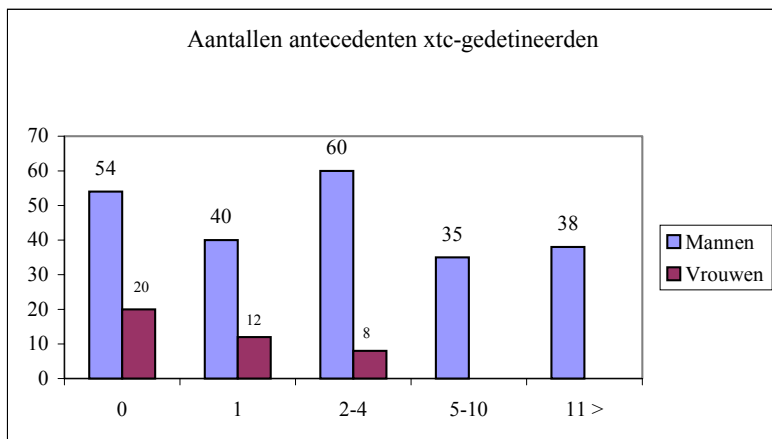

Grafiek 3 (bron: Registratie BuiZa)

Op basis van de justitiële documentatie verkregen wij inzicht in het strafrechtelijk verleden van de koeriers en smokkelaars. Het is in verband met het geven van voorlichting belangrijk om te weten of zij al een zekere strafrechtelijke ervaring hebben opgedaan en dus (vermoedelijk) wisten of konden weten welke risico's zij namen.

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat de ruime meerderheid (72%) van de XTC-gedetineerden al eerder met justitie in aanraking is geweest. Opvallend is overigens dat bij de vrouwen de verhouding wel/geen strafblad gelijk is.

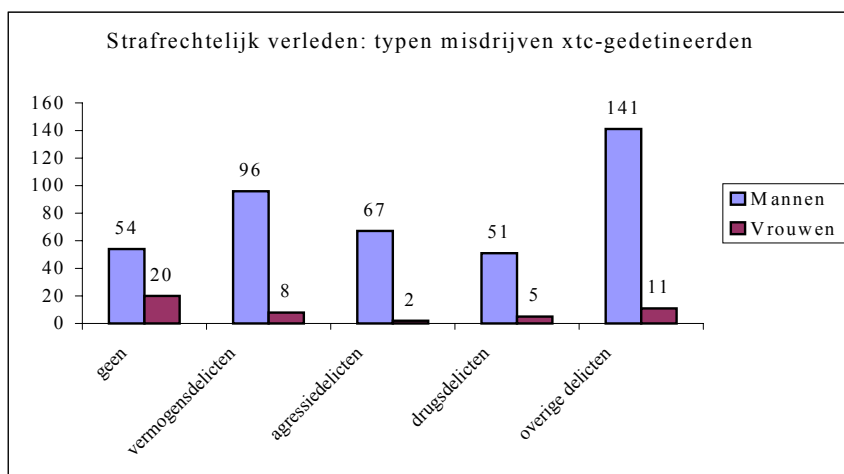
Van degenen met strafblad is nagegaan hoe vaak zij in het verleden met justitie in aanraking zijn geweest. Bijgaand het overzicht van de aantallen antecedenten van de XTC-gedetineerden (N = 267).

Grafiek 4 (bron Justitieel documentatieregister)

Een betrekkelijk hoog percentage (14%) XTC-gedetineerden kan tot de ‘veelplegers’ (11 of meer antecedenten) gerekend worden.

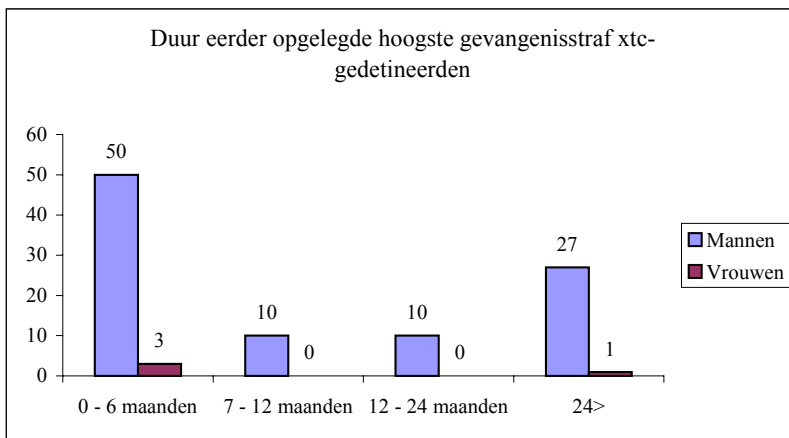
Vervolgens zijn wij nagegaan welke typen strafbare feiten op het strafblad staan van onze groep. Uit deze analyse komt naar voren dat 152 personen (van de 193 personen met een strafblad) in het verleden een of meer misdrijven heeft gepleegd die tot de categorie ‘overige’ misdrijven kunnen worden gerekend (met name betreffen dit verkeersmisdrijven). Slechts een minderheid (56 personen) heeft specifieke recidive.

Grafiek 5 (bron Justitieel documentatieregister)

Tot de in het verleden gepleegde drugsmisdrijven behoren met name misdrijven met betrekking tot de handel en/of smokkel in heroïne en cocaïne. Slechts 11 personen waren in het verleden betrokken bij een of meer XTC-misdrijven (zie bijlage 1, grafiek i).

Om de strafrechtelijke ervaring van de XTC-gedetineerden nog wat beter te kunnen vaststellen hebben wij bekeken of deze personen al eens eerder een gevangenisstraf opgelegd hadden gekregen. Met name zijn wij nagegaan wat de hoogst opgelegde vrijheidsstraf per persoon was. Van de 267 gedetineerden had een grote minderheid (101) al eens eerder tenminste één gevangenisstraf opgelegd gekregen. Doorgaans betrof de hoogste gevangenisstraf een korte vrijheidsstraf van 0 tot 6 maanden.

Grafiek 6 (bron Justitieel documentatieregister)

Concluderend kan het volgende worden gesteld over de Nederlandse XTC-gedetineerden in het buitenland. In de eerste plaats vertoont de leeftijdsverdeling van de groep een grote spreiding. Van de 266 personen van wie de leeftijd bekend was, is een minderheid (103 personen) jonger dan 30 jaar. In de tweede plaats moet worden geconstateerd dat de XTC-gedetineerden in strafrechtelijke zin niet als onervaren kunnen worden bestempeld. Ruim 70% van de groep was al eens eerder in aanraking met politie en justitie geweest, waarbij de mannen verhoudingsgewijs vaker een strafblad hadden dan vrouwen. Ruim de helft van de groep XTC-gedetineerden is twee keer of vaker in aanraking gekomen met politie en justitie; bijna eenderde van de groep heeft zelfs vijf of meer antecedenten. Kijkend naar de typen misdrijven, blijkt dat de recidive niet specifiek van karakter is, en met name niet beperkt is tot opiumwetmisdrijven. Uit deze

gegevens komt het beeld naar voren dat XTC-koeriers en –smokkelaars vermoedelijk niet argeloze personen zijn die door gewetenloze drugscriminelen zijn verleid om XTC te smokkelen. Zowel qua leeftijd als strafrechtelijke ervaring is de groep in meerderheid behoorlijk ‘street wise’.

HOOFDSTUK 3

NEDERLANDSE GEDETINEERDEN IN DE VERENIGDE STATEN

3.1 INLEIDING

In de maand juni van 2002 zijn in de Verenigde Staten met behulp van vragenlijsten in zes gevangenisinterviews afgenomen met 19 Nederlandse XTC-gedetineerden. In dit hoofdstuk zal worden besproken hoe deze interviews zijn verlopen (3.2), voorts wordt een beschrijving gegeven van de kenmerken van de respondentengroep (3.3) en van de bevindingen die uit de interviews naar voren kwamen (3.4 –3.6). In 3.7 volgt een korte samenvatting.

3.2 INTERVIEWS: VRAGENLIJST EN VERLOOP

In alle gevallen hebben de interviews plaatsgevonden in de penitentiaire inrichting waar de betreffende koerier gedetineerd was. Bij de interviews is gebruik gemaakt van een vragenlijst waarin de belangrijkste onderzoeksvragen waren verwerkt. De meeste respondenten waren reeds op de hoogte van de inhoud van deze vragenlijst, omdat zij deze vooraf in een verkorte versie toegestuurd hadden gekregen. De interviews duurden over het algemeen drie kwartier tot een uur. In de meeste gevallen is voordat het interview plaatsvond tijd uitgetrokken voor een introductie waarin nog een keer kort het doel van het onderzoek uiteen is gezet. Nadat het interview had plaatsgevonden is in de meeste gevallen bovendien nog wat langer doorgepraat met de respondenten.

Tijdens de interviews toonden de meeste respondenten zich zeer bereidwillig bij het beantwoorden van de gestelde vragen. Bij hen is in alle gevallen dan ook de gehele vragenlijst doorgelopen. Sommige respondenten gaven echter aan op bepaalde vragen geen antwoord te willen geven uit angst voor herkenning en represailles van hun opdrachtgevers. Dit betrof meestal vragen over de opdrachtgevers en andere betrokkenen. Een enkele keer is het voorgekomen dat de antwoorden van een respondent minder betrouwbaar leken te zijn. Zo waren er twee koeriers waarvan de antwoorden in het gesprek tegenstrijdig leken. Het antwoord op de vraag of dit kwam doordat zij zelf ook niet geheel op

de hoogte waren van de gang van zaken rond de smokkel, of dat zij niet de hele waarheid wilden vertellen bleef hier onduidelijk.

3.3 RESPONDENTEN: SELECTIE EN KENMERKEN

Bij de selectie van de respondenten hebben wij de lijst van BuiZa uit april 2002 gebruikt. Deze lijst bevatte de namen van 97 personen. Wij hebben het district in de Verenigde Staten gekozen waar de meeste personen gedetineerd waren. Dit bleek het district New York te zijn, met in totaal 56 gedetineerden. Voor een goed verloop van de interviews was het tevens van belang om respondenten te spreken die de Nederlandse taal (voldoende) machtig waren. Personen voor wie dit niet gold⁶ zijn niet als potentiële kandidaat aangemerkt. Verder hebben we geen criteria gesteld en toegepast bij de selectie van de respondenten.

Vervolgens zijn de betreffende gevangenen aangeschreven met het verzoek of aldaar een interview afgenomen mocht worden. Niet alle gevangenen willigden dit verzoek in. Daarna zijn de personen aangeschreven die gedetineerd zaten in gevangenen die wel toestemming gaven, met de vraag of zij wilden meewerken aan het onderzoek. De meesten van hen hebben uiteindelijk hun toestemming gegeven. Toch heeft zich ook hier nog een selectie voorgedaan. Zo konden enkelen niet geïnterviewd worden, omdat zij in die periode waren verplaatst naar een isoleercel. Ook heeft een aantal respondenten op het laatste moment afgezegd. Voor een van hen was het argument dat zij door haar medewerking aan het onderzoek te veel gevaar zou lopen. Voor de overige respondenten gold dat zij geen zin, tijd of interesse hadden.

In totaal hebben 19 gedetineerden meegewerkt aan een interview. Het bleken alle koeriers te zijn geweest. Van hen waren er acht van het mannelijk geslacht en elf van het vrouwelijk geslacht. Tien van hen waren in de leeftijd van 20 tot 30 jaar en vijf van hen in de leeftijd van 30 tot 40 jaar. In de leeftijdscategorie 40 tot 50 jaar is met één gedetineerde gesproken en in de leeftijdscategorie 50 tot 60 jaar met drie gedetineerden.

Over het opleidingsniveau van de respondenten kan worden gezegd dat dit varieerde van het basisonderwijs tot HAVO. Van zeven respondenten is het opleidingsniveau onbekend. Drie respondenten hebben basisonderwijs genoten, vijf hebben een opleiding op LBO-niveau⁷ en ten slotte hebben drie respondenten een opleiding op HAVO-niveau⁸.

De bron van inkomsten die respondenten genoten voordat zij werden gearresteerd blijkt in veel gevallen een uitkering te zijn geweest. Daarnaast werd een aantal respondenten financieel ondersteund door hun familie. Uit de inter-

⁶ Hierbij ging het vooral om Antilliaanse koeriers die wel de Nederlandse nationaliteit bezitten maar veelal alleen het Papiaments beheersen.

⁷ Waarvan er een geen diploma had behaald.

⁸ Waarvan er twee geen diploma hadden behaald.

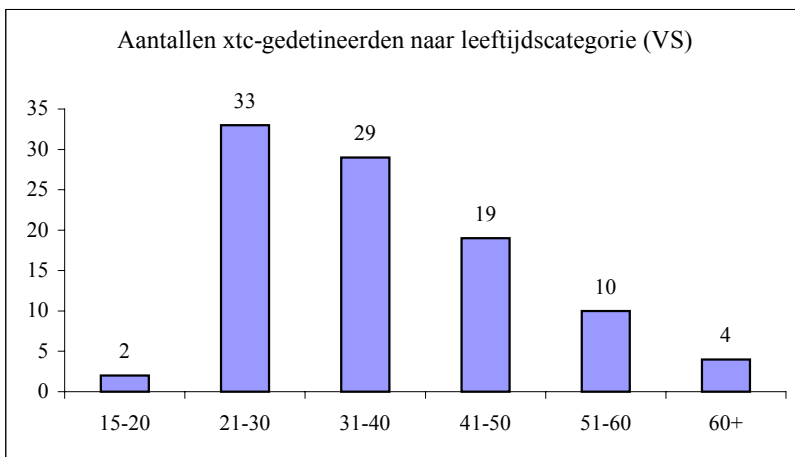
views komt naar voren dat enkele respondenten inkomsten uit criminele activiteiten genoten.

Ook de woonsituatie ten tijde van de smokkel is niet in alle gevallen bekend. Vijf respondenten woonden in ieder geval alleen, drie samen met een partner, twee bij familie en een ‘bij vrienden’. Ten slotte had in ieder geval een respondent geen vaste woon- of verblijfplaats.

Opmerkelijk is dat 13 van de 19 geïnterviewde koeriers al eerder met politie en justitie in aanraking zijn gekomen.⁹ Vier van deze koeriers had al eens eerder een gevangenisstraf ondergaan.

Als de kenmerken van de respondentengroep worden afgezet tegen de kenmerken van de totale groep XTC-gedetineerden met een Nederlandse nationaliteit die in de Verenigde Staten gedetineerd zijn (97 personen), dan blijkt dat er onder de respondentengroep sprake is van een ondervertegenwoordiging van respondenten van het mannelijk geslacht. Zo was van de 19 geïnterviewde gedetineerden de meerderheid vrouw (11 personen), terwijl de verhouding in de totale groep geheel anders is. Ongeveer een kwart van de groep XTC-gedetineerden in de V.S. is van het vrouwelijk geslacht (het betreffen 25 personen). Dit betekent dat wij verhoudingsgewijs (te) veel vrouwelijke respondenten hebben gesproken.

Wat leeftijdsverdeling betreft is er wat meer overeenstemming tussen de respondentengroep en de totale groep in de V.S. gedetineerden. De leeftijdsverdeling van de groep is als volgt.

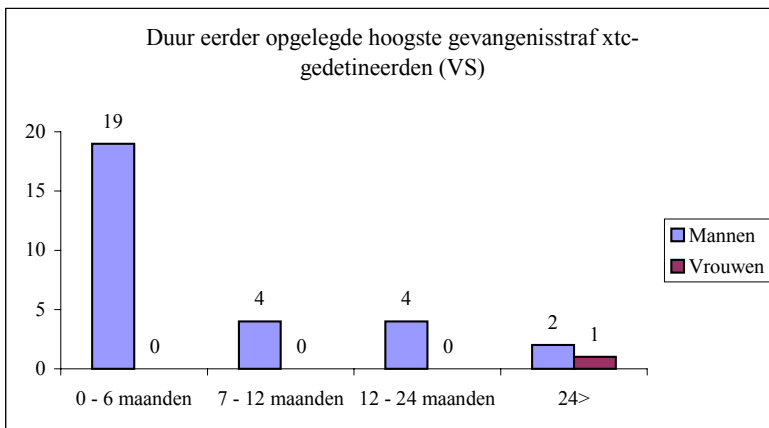
Grafiek 7 (bron Justitieel documentatieregister)

⁹ Van de 8 mannen zijn er 5 al eerder in aanraking met politie en justitie gekomen; van de 11 vrouwen waren er 8 met een strafrechtelijk verleden.

Hieruit komt naar voren dat de leeftijdscategorie 21-30 jaar de belangrijkste is. Dit correspondeert met de samenstelling van onze respondentengroep. Ook in deze groep was de genoemde leeftijdscategorie met 10 personen het sterkst vertegenwoordigd. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor op één na grootste leeftijdscategorie. Overigens willen wij geenszins pretenderen of zelfs maar suggereren dat beoogd is om de samenstelling van de respondentengroep een afspiegeling te doen zijn van de totale groep. De al eerder genoemde beperkingen van het onderzoek maakten het eenvoudigweg onmogelijk om door de gehele Verenigde Staten op zoek te gaan naar gedetineerden die precies in het gewenste profiel zouden passen.

Wat betreft de strafrechtelijke ervaring van de Amerikaanse XTC-gedetineerden kan worden gesteld dat éénderde van de mannen en de helft van de vrouwen niet eerder met politie en justitie in aanraking is gekomen (zie bijlage 1, grafiek ii). Nog sterker dan bij de totale groep van de 267 XTC-gedetineerden van wie wij de strafbladen onderzochten, geldt voor de Amerikaanse gedetineerden dat zij op het terrein van XTC-smokkel nauwelijks eerdere strafbare feiten in Nederland gepleegd hadden. Slechts 2 personen zijn eerder met politie en justitie in aanraking gekomen vanwege XTC-misdrijven (zie bijlage 1, grafiek iii).

Tenslotte geven ook de eerder in Nederland opgelegde gevangenisstraffen enige indruk van de strafrechtelijke voorgeschiedenis van de Amerikaanse XTC-gedetineerden.

Grafiek 8 (bron Justitieel documentatieregister)

Uit deze grafiek blijkt dat ongeveer de helft van de mannen al eerder een gevangenisstraf opgelegd heeft gekregen, waarbij het zwaartepunt ligt op de korte

vrijheidsstraf tot 6 maanden. De vrouwen blijven in dit opzicht achter. Van de 25 vrouwelijke XTC-gedetineerden in de V.S. heeft slechts één persoon al eens eerder een gevangenisstraf opgelegd gekregen.

3.4 MENINGEN EN ERVARINGEN

3.4.1. Betrokkenheid en afspraken

Bijna alle respondenten geven aan dat zij niet zelf het initiatief hebben genomen om XTC te gaan smokkelen, maar dat zij hiervoor door derden zijn benaderd. Hierbij valt overigens wel het onderscheid te maken tussen twee groepen koeriers. De ene groep betreft koeriers die over het algemeen reeds contacten hadden met mensen die zich bezighielden met drugssmokkel. In deze (vrienden)kringen hebben zij aangegeven geld nodig te hebben (en daarvoor eventueel bereid te zijn om drugs te smokkelen), waarop hen het aanbod is gedaan om XTC naar de Verenigde Staten te smokkelen.

De andere groep betreft de koeriers die voor hun gevoel uit het niets door (relatief) onbekenden zijn benaderd met de vraag of zij XTC naar de Verenigde Staten wilden smokkelen. Onder deze laatste groep zijn er koeriers die aangeven dat zij goed begrijpen waarom juist zij zijn benaderd. Voor een deel van hen geldt namelijk dat zij te kampen hadden met financiële problemen in de tijd dat ze werden benaderd. Deze koeriers vermoeden dat bepaalde mensen op de hoogte waren van deze situatie. Veelal zijn deze respondenten benaderd in openbare gelegenheden. In de meeste gevallen betrof het hier uitgaansgelegenheden zoals discotheken, bars en coffeeshops. In één geval ging het om een reparatiewerkplaats voor auto's. Soms blijkt echter ook bij deze koeriers de benadering meer in de vrienden- en kennissenkring te hebben plaatsgevonden.¹⁰

In geen enkel geval hebben respondenten het gevoel gehad dat er direct druk op hen werd uitgeoefend. Toch hebben veel respondenten de door opdrachtgevers voorgespiegelde situatie waarin risico's worden gebagatelliseerd en de nadruk wordt gelegd op het geld dat verdiend kan worden, indirect als druk ervaren. Een respondent beschrijft deze situatie als volgt. Hij zegt: *'Het zijn net psychologen. Je wordt bespeeld. Je stinkt er vanzelf in. Echte druk is daarvoor niet nodig.'*

Zonder uitzondering hebben zij de tijd gekregen om na te denken over het voorstel. In sommige gevallen was er zelfs sprake van een wachtlijst. Een respondent vertelt dat er voor populaire smokkelbestemmingen een wachttijd van een maand bestond. Vanaf het moment dat bij de koeriers het besluit om te smokkelen vast was komen te staan, blijken overigens wel duidelijke verplichtingen te

¹⁰ De respondenten spreken hierbij vaak in termen van 'een kennis van een vriend' of 'de man van mijn zus'.

zijn ontstaan. Tegen respondenten die vanaf dat moment aangaven dat zij twijfels hadden werd gezegd dat ‘alles al in gang was gezet’ en dat zij nu eenmaal ‘zelf de keuze hadden gemaakt’. Koeriers geven aan dat er vanaf dit moment wel degelijk druk op hen is uitgeoefend.

In bijna alle gevallen is aan de respondenten specifiek gevraagd of zij XTC naar de Verenigde Staten wilden smokkelen. Ook de manier waarop gesmokkeld zou moeten worden stond vaak van tevoren vast. De meeste koeriers hebben de XTC in een of meerdere koffers vervoerd.¹¹ Deze koffers waren in veel gevallen geprepareerd. De XTC was verstopt in een dubbele bodem of in het frame van een rollerbag. In een enkel geval was de koffer niet geprepareerd maar lag de XTC in zakjes los onder kleding in de koffer.

In alle gevallen is met de koeriers gepraat over de beloning die zij zouden krijgen voor het smokkelen van XTC. De afspraken die gemaakt zijn over de beloning blijken sterk uiteen te lopen. Zo hebben sommige koeriers reeds voor de vlucht een deel van hun beloning gekregen. Andere koeriers zouden hun gehele beloning pas krijgen bij hun terugkomst in Nederland. Ook de bedragen die koeriers zouden krijgen voor het smokkelen verschillen. Zo zouden sommige koeriers betaald krijgen per kilo XTC die zij zouden smokkelen.¹² Andere koeriers zouden een totaalbedrag krijgen voor de vlucht of hebben dit in het verleden reeds vaker gekregen.¹³

In veel gevallen is de koeriers de mogelijkheid geboden om wat langer in de Verenigde Staten te verblijven alvorens terug te vliegen. Sommige koeriers wilden van deze mogelijkheid gebruik maken om toeristische attracties te bekijken of vakantie te vieren. Anderen zouden slechts voor een korte periode in de Verenigde Staten verblijven en zo snel mogelijk weer terug gevlogen zijn.

Met de meeste koeriers zijn geen afspraken gemaakt over wat er zou gebeuren als de smokkel zou mislukken en zij gearresteerd zouden worden. Veel koeriers verwachtten dat zij op de een of andere wijze schadeloos gesteld zouden worden voor de nadelen die zij nu ondervinden van de detentie. In de gevallen waarin er wel afspraken gemaakt waren, hebben de koeriers op één na niets meer vernomen van hun opdrachtgevers.¹⁴

3.4.2. Logistiek

Alle respondenten zijn per vliegtuig naar de Verenigde Staten gereisd. De meeste zijn opgestapt op Schiphol en direct zonder tussenlanding naar hun be-

¹¹ Twee koeriers hebben de XTC in bolletjes in hun lichaam vervoerd en twee andere koeriers droegen de XTC-pillen in een strak wielrennersbroekje onder hun normale kleding.

¹² Hierbij ging het in de meeste gevallen om een beloning van 1000 gulden per kilo XTC.

¹³ Dit totaalbedrag kwam in de meeste gevallen neer op 10.000 gulden per vlucht.

¹⁴ Voor een respondent geldt dit niet. Zij heeft in de eerste twee jaren van haar detentie haar gehele beloning op haar bankrekening uitgekeerd gekregen.

stemming zijn gevlogen.¹⁵ De meeste koeriers geven aan dat zij alleen gereisd hebben.¹⁶ Maar sommigen vermoeden wel dat er aan boord van het vliegtuig meerdere koeriers aanwezig geweest moeten zijn.¹⁷

De koeriers moesten bij aankomst op het vliegveld in de Verenigde Staten contact opnemen met een persoon ter plaatse. In sommige gevallen zou deze persoon hen daar ophalen en naar een gelegenheid (veelal een hotel) brengen waar zij hun bagage met XTC konden afgeven in ruil voor de beloning. In andere gevallen moesten respondenten het vervoer naar het afgesproken adres zelf regelen.

3.4.3. De organisatie

Aan de respondenten is gevraagd of zij iets meer konden vertellen over de mensen met wie zij in het kader van de XTC-smokkel contact hebben gehad. In de meeste gevallen blijken de personen door wie zij zijn benaderd van Antilliaanse of Dominicaanse afkomst te zijn.¹⁸ Respondenten menen dat deze personen door de organisatie specifiek werden ingezet om koeriers te ronselen voor de smokkel van XTC. Per geronselde koerier zouden zij - volgens de respondenten - zelf 1000 gulden krijgen.¹⁹

Sommige respondenten hebben ook contact gehad met personen die andere functies bekleeden. Hierbij kan worden gedacht aan 'medewerkers' die zich bezighouden met het verpakken van de XTC-pillen in koffers, bolletjes of kleding om deze vervolgens veelal aan huis af te leveren²⁰ en aan 'medewerkers' die onderdak in Amsterdam en transport richting het vliegveld verzorgen voor koeriers die een vroege vlucht vanaf Schiphol moeten nemen. Ook de vliegtickets en het verblijf in de Verenigde Staten hebben koeriers in veel gevallen niet zelf geregeld.

De personen die de hierboven beschreven werkzaamheden verrichten worden door de respondenten beschreven als personen die laag in de organisatie staan en klein in aantal zijn (vaak door respondenten geschat op een groep van twee tot zes personen). Met personen die hoger in de organisatie staan hebben slechts weinig respondenten contact gehad. In een geval wilde een koerier on-

¹⁵ Vier respondenten zijn vanaf een andere bestemming gevlogen, te weten België, Suriname en de Dominicaanse Republiek. Bovendien heeft een respondent een tussenlanding gemaakt in Zwitserland.

¹⁶ Slechts twee koeriers hebben aangegeven samen te hebben gereisd.

¹⁷ Dit geldt voornamelijk voor de koeriers die het gevoel hebben dat zij door de organisatie zijn gebruikt om andere koeriers door te laten.

¹⁸ In een geval ging het om een opdrachtgever van Russische afkomst, in een ander geval om een Afrikaner en weer twee andere gevallen om personen van Surinaamse afkomst.

¹⁹ Waar respondenten in de interviews nog in guldens praten, wordt dit in deze rapportage aangehouden.

²⁰ Vaak hebben koeriers zelf de verantwoordelijkheid gekregen de reeds geprepareerde koffers in te pakken.

derhandelen over zijn beloning, waarna hij op een parkeerplaats kennis heeft gemaakt met de persoon die de bevoegdheid had hierover beslissingen te nemen.

Toch hebben de respondenten wel iets vernomen van de aard van ‘de’ organisatie. Volgens hen wordt de top gevormd door Colombianen. De hierboven beschreven taakverdeling onder personen duidt volgens de respondenten op een goed georganiseerd verband rond de XTC-smokkel. Ook andere beschrijvingen van respondenten duiden er op dat de smokkel van XTC goed georganiseerd en groots opgezet plaatsvindt. Zo was er een respondent die vertelde dat hij bij een organisatie op een wachtlijst van twee maanden heeft gestaan alvorens hij daadwerkelijk werd ingezet om te gaan smokkelen. Een andere respondent vertelde dat hij oorspronkelijk op Canada zou vliegen, maar doordat bij een meervoudige boeking zijn naam was verwisseld met die van een andere koerier, hij op de Verenigde Staten moest vliegen. Weer een andere respondent beschrijft de situatie waarin zij bij mensen van de organisatie thuis haar wielrennerbroekje met ingenaaide XTC-pillen kwam ophalen en waar zij tafels vol met geprepareerde broekjes aantrof.

In de gevallen waarin de koeriers waren benaderd door familie of vrienden betrof het veelal personen uit Antilliaanse vrienden-en kennissenkringen. De organisatie rond de smokkel lijkt in deze gevallen veel platter opgezet en totaal te worden beheerst door personen van Antilliaanse afkomst. In een geval, waarin de koerier zelf de organisatie van de smokkel in handen had, had deze koerier direct contact met ‘iemand van Zuid-Amerikaanse afkomst.’

Sommige organisaties blijken zich overigens niet alleen bezig te houden met XTC-smokkel. Koeriers die reeds eerder drugs hebben gesmokkeld, waarbij het veelal de smokkel van cocaïne vanaf de Nederlandse Antillen naar Nederland betrof, vertellen dat zij op het moment dat zij hadden aangegeven de smokkelroute niet meer aantrekkelijk te vinden, van de organisatie de mogelijkheid kregen om XTC naar de Verenigde Staten te smokkelen.²¹

3.5 INDIVIDUELE MOTIEVEN EN REMMINGEN

Aan de koeriers is gevraagd hoe hun beslissing om te gaan smokkelen uiteindelijk tot stand is gekomen. Op een uitzondering na zijn zij alleen door anderen benaderd en is het initiatief dus niet van hen uit gegaan. Nadat hen is gevraagd of zij XTC naar de Verenigde Staten wilden smokkelen, hebben sommige koeriers naar eigen zeggen (te impulsief) direct of in ieder geval dezelfde dag toegezegd. Anderen hebben langer de tijd genomen om over hun beslissing na te denken. In deze periode, die per geval varieert van twee dagen tot twee weken, hebben respondenten de voor- en nadelen tegenover elkaar afgewogen. In sommige gevallen hebben zij ook anderen bij hun beslissing betrokken. Vaak ging

²¹ Volgens een respondent zouden Colombianen de XTC-handel steeds meer gaan gebruiken als vervanging voor de cocaïnehandel.

het hierbij om een partner of familielid aan wie om advies gevraagd werd. In de meeste gevallen heeft de koerier uiteindelijk toch zelf de beslissing genomen, ook tegen adviezen van bekenden in.

Sommige koeriers waren reeds betrokken bij drugsmokkel, hetzij omdat zij dit zelf reeds eerder hadden gedaan, hetzij omdat zij in hun directe omgeving mensen kenden die zich ermee bezighielden.²² Een respondent gaf in het interview aan dat zij in haar directe omgeving zo'n veertig mensen kende die betrokken waren bij drugsmokkel. Het gemak waarmee het deze vrienden, familieleden of kennissen afgang met de smokkel is – volgens haar – voor velen een reden om zelf ook de stap te zetten.

Voor alle respondenten is het financiële gewin dat hen in het vooruitzicht is gesteld de hoofdrede geweest om te gaan smokkelen. Een groot deel van hen blijkt in Nederland (grote) financiële problemen te hebben,²³ meestal ontstaan door werkloosheid.²⁴ Veel van hen blijken ook huurachterstand te hebben of problemen met de afbetaling van hun woonhuis. In een enkel geval blijken deze financiële problemen te zijn ontstaan door persoonlijke problemen, zoals echtscheiding of ziekte. Voor veel van bovenbeschreven respondenten die vanwege problemen in hun thuissituatie uiteindelijk hebben besloten te gaan smokkelen geldt overigens dat het – naar eigen zeggen – de eerste keer was dat zij smokkelden.

Daarnaast blijken er ook respondenten te zijn die geen grote financiële problemen hadden op het moment dat zij besloten te gaan smokkelen. Deze koeriers, die veelal reeds eerder drugs gesmokkeld blijken te hebben, geven aan dat zij drugsmokkel eenvoudigweg een gemakkelijke manier vinden om aan geld te komen.²⁵ Veel van hen geven aan verslaafd te zijn geraakt aan het gemakkelijk verdiende geld, door hen zelf ook wel 'quick money' genoemd. Geld dat zonder hard en langdurig werken wordt verdiend, wordt door deze respondenten voornamelijk uitgegeven aan 'leuke dingen', zoals uitgaan en dure kleding. Voor een enkeling is de smokkel van drugs, waaronder XTC, zelfs de enige bron van inkomsten. Twee respondenten wilden ten slotte het geld dat zij zouden verdienen met de XTC-smokkel gebruiken voor het opzetten van een eigen bedrijf.

Veel respondenten geven aan dat zij in hun overweging om XTC te gaan smokkelen een afweging hebben gemaakt tussen het geld dat verdiend kon worden met de smokkel en de risico's die de smokkel met zich mee zou bren-

²² In het gros van de gevallen betrof het hier bekenden die zich bezighielden met de smokkel van cocaïne.

²³ Meer dan de helft van de respondenten blijkt in Nederland schulden te hebben.

²⁴ Een respondent heeft in het interview aangegeven gokverslaafd te zijn. De overige respondenten hebben aangegeven geen verslaving te hebben.

²⁵ Onder de respondenten die aangeven geen grote financiële problemen te hebben, maar te smokkelen vanwege het makkelijk verdiende geld, zijn overigens ook koeriers die aangeven (ook) te smokkelen voor de kick en de spanning.

gen. Het risico om in de Verenigde Staten gepakt te worden schatten zij hoger in dan het risico om reeds in het vertrekland of land van een eventuele tussenlanding gepakt te worden. Niettemin waren de meeste respondenten ten tijde van hun beslissing van mening dat de kans om gepakt te worden nog steeds klein was en afgewogen tegen de winst van de smokkel was dit voor menigeen reden om het risico te nemen.

Naast de kans om gepakt te worden hebben sommige koeriers ook nagedacht over de straf die zij riskeerden door XTC naar de Verenigde Staten te smokkelen. Weinig respondenten waren ten tijde van hun beslissing op de hoogte van de te riskeren straf. Zij wisten over het algemeen wel dat de straf die ten tijde van hun beslissing in de Verenigde Staten stond op de smokkel van XTC vele malen hoger was dan de straf die in Nederland kan worden opgelegd. Omdat velen van mening waren dat het risico om gepakt te worden uiteindelijk toch nog relatief klein was, hebben zij de straf die zij riskeerden niet meegenomen in hun beslissing om te gaan smokkelen.

3.6 DE ARRESTATIE EN DE GEVOLGEN

De respondenten zijn allen in de jaren 2000, 2001 en 2002 gearresteerd. De meeste koeriers zijn gearresteerd op het vliegveld Newark.²⁶

Er zitten grote verschillen in het aantal XTC-pillen waar de koeriers mee gearresteerd zijn. Deze verschillen blijken met name af te hangen van de manier waarop de koeriers de drugs gesmokkeld hebben. Zo hadden de koeriers die de XTC in of op hun lichaam vervoerden aanzienlijk minder pillen bij zich dan bijvoorbeeld de koeriers die de drugs vervoerden in een rollerbag. Met name de koeriers die de drugs met koffer(s) vervoerden zijn gearresteerd met aanzienlijke hoeveelheden XTC. Zes respondenten hadden naar eigen zeggen minder dan 5000 pillen bij zich, vijf respondenten tussen de 5000 en 10.000 pillen en zes respondenten tussen de 10.000 en 20.000 pillen. Twee respondenten zijn gearresteerd met meer dan 20.000 XTC-pillen in hun bagage.

In de totale groep Amerikaanse XTC-gedetineerden bevinden zich 8 personen van wie bekend is dat zij meer dan 25.000 pillen hebben gesmokkeld (Bijlage 1, grafiek iv).

Gevraagd naar de oorzaak van de betrapting geeft een deel van de respondenten (vijf) aan het gevoel te hebben te zijn ‘gebruikt’ door de organisatie. Zij denken dat zij door de organisatie zijn verraden en dat de Amerikaanse douane daardoor van tevoren wist welke passagiers van de vlucht gecontroleerd moesten worden. Dankzij deze afleidingsmanoeuvre zouden smokkelaars met grotere hoeveelheden XTC gemakkelijker de douane hebben kunnen passeren. De betrokken koe-

²⁶ Daarnaast is een koerier gearresteerd op het vliegveld JFK, zijn drie koeriers gearresteerd op het vliegveld van Miami, een op het vliegveld van Boston en een op het vliegveld van Virginia. Een respondent is buiten het vliegveld gearresteerd, te weten op het treinstation van Hoboken (New York).

riers baseren hun argwaan op het feit dat de douane zeer gericht te werk ging. Zo vertelde een koerier dat zij al werd gearresteerd vóórdat zij haar bagage van de band had gehaald. Een andere koerier vertelde dat de medewerkers van de douane bij de foullering direct naar zijn bovenbenen grepen, terwijl bij de normale procedure altijd wordt begonnen met de onderbenen. Ten slotte vertelde weer een andere koerier dat haar koffer direct werd opengesneden bij de controle. Dit zou er volgens haar op duiden dat de douane op dat moment reeds zeker was van het feit dat zich in de koffer XTC bevond.

Daarnaast zijn er ook respondenten die aangeven dat zij uiteindelijk zijn gepakt omdat zij zich volgens eigen zeggen bij de douane niet voldoende ‘normaal’ konden gedragen. Bij de gebruikelijke ondervraging door de douane over de reden van het verblijf in de Verenigde Staten, konden zij zich onvoldoende staande houden en waren zij in paniek geraakt.²⁷ Hierdoor werden zij als verdachten aangemerkt en moesten zij meekomen voor een verdere ondervraging, foullering en controle van de bagage.

Ten slotte zijn er ook drie koeriers die gepakt zijn omdat zij eenvoudigweg pech hebben gehad. Van een koerier was de koffer te laat ingecheckt. Hierdoor arriveerde deze pas een vlucht later. Doordat koffers die te laat arriveren aan een standaardcontrole worden onderworpen, werd de XTC in de koffer van deze koerier ontdekt. Van een andere koerier was het paspoort niet in orde, waardoor zij op de eerste vlucht terug naar Nederland zou worden gezet. Doordat zij deze vlucht miste moest zij een nacht op het politiebureau op het vliegveld doorbrengen. Hier werd zij onderworpen aan een standaardfoullering waarbij de XTC werd gevonden.²⁸ Ook is er een koerier die normaal altijd alleen smokkelt, maar deze keer met iemand samen heeft gereisd. Door deze medepassagier is zij naar eigen zeggen uiteindelijk verraden.

De straffen die de koeriers opgelegd hebben gekregen variëren van 24 maanden tot 37 maanden. Sommige van hen hebben daarnaast ook een voorwaardelijke straf opgelegd gekregen. De koeriers zullen hun straf voor een groot deel in de Verenigde Staten uitzitten. Enerzijds omdat de procedure tot overplaatsing naar een Nederlandse gevangenis vaak (bijna) net zo lang duurt als de periode van detentie. Daarnaast krijgen gedetineerden die hun gehele straf in het buitenland uitzitten in Nederland geen strafblad voor de smokkel van XTC.

²⁷ Situaties in deze variëren van koeriers die onvoldoende geld met zich mee hebben gebracht om een verblijf in de Verenigde Staten te kunnen betalen, opgegeven verblijfadressen die niet blijken te bestaan, teveel VS-verblijfsstempels in het paspoort die duiden op regelmatige bezoeken aan het land, terwijl de financiële draagkracht van koeriers onvoldoende blijkt voor deze reizen en koffers waar zich geen ondergoed en toiletartikelen in bevinden, waardoor een gewoon verblijf aan de Verenigde Staten betwijfeld wordt.

²⁸ Zou zij haar vlucht niet gemist hebben, dan was deze koerier met alle XTC-pillen teruggevlogen naar Nederland.

De meerderheid van de respondenten geeft aan dat thuisblijvers in Nederland of het buitenland op de hoogte zijn van hun situatie in de Verenigde Staten. Vaak hebben familieleden, vrienden en kennissen geschokt gereageerd op het nieuws dat een bekende of geliefde in het buitenland is gearresteerd wegens drugssmokkel. Toch blijkt het contact tussen gedetineerden en de thuisblijvers zich na verloop van tijd te herstellen. Veel respondenten geven aan wekelijks dan wel maandelijks contact te hebben met het thuisfront. Vaak verloopt deze communicatie telefonisch of per briefwisseling. Persoonlijk bezoek in de gevangenis komt haast niet voor. Respondenten geven aan dat het te duur is om bezoek naar de Verenigde Staten te laten overkomen, en dat zij daarnaast ook eigenlijk niet zouden willen dat bekenden bij hen op bezoek komen. Veel gedetineerden zijn namelijk bang dat het bezoek te veel emoties oproept bij henzelf en de bezoekers.

De gevolgen van de arrestatie en de detentie voor het persoonlijk leven van de betrokkenen, verschillen sterk per respondent. De meeste koeriers geven aan dat zij het met name erg vinden dat zij door de detentie voor een lange periode hun vrijheid en daarmee een deel van hun leven kwijt zijn geraakt. Toch geven enkele koeriers aan dat zij, nu zij gedetineerd zijn, eindelijk de tijd hebben om ‘tot rust te komen’ en na te denken over de keuzes die zij gemaakt hebben.²⁹ Sommige respondenten geven aan dat zij door de situatie hun partner en/of kinderen zijn verloren of bang zijn dat dit zal gaan gebeuren. Voor de meeste respondenten geldt, zoals hierboven reeds werd beschreven, dat op het persoonlijk vlak de gevolgen vaak mee blijken te vallen.

Met name op het gebied van financiën, huisvesting, opleiding, en werk lijken de gevolgen ernstiger te zijn. Respondenten zijn hun vaste baan kwijt geraakt of lopen vertraging op met een opleiding. Met name op het financiële vlak zijn er voor veel respondenten grote consequenties. Sommigen moesten zelfs hun huis en spullen verkopen, omdat zij onvoldoende geld hadden voor hypotheek of huur. Kwesties over huisvesting en financiën worden geregeld door familieleden, vrienden of de Reclassering Buitenland. Veel van deze respondenten geven aan erg blij te zijn met deze hulp en zij zijn over hun situatie bij terugkeer naar Nederland niet al te somber gestemd, ook al geven zij wel aan dat hun leven weer opnieuw opgebouwd moet worden.

Respondenten die ten tijde van de smokkel reeds (financiële) problemen hadden ondervinden –uiteraard- dat hun problemen door de smokkel niet zijn opgelost, maar door de betrapting en detentie zijn verergerd. Zij zien erg op tegen hun terugkomst in Nederland.³⁰

Een nadelig gevolg van geheel andere aard betreft de relatie met de opdrachtgevers. Zoals gezegd gaan de betrokken ervan uit dat zij nog wat ‘tegoed’

²⁹ Dit blijkt overigens met name te gelden voor de koeriers die reeds vaker gesmokkeld hebben en naar eigen zeggen hier nooit mee waren gestopt als zij niet waren gearresteerd.

³⁰ Sommige van hen geven zelfs aan na hun periode van detentie wellicht nog een keer te willen smokkelen, teneinde daardoor een betere financiële basis te krijgen om hun leven op orde te brengen.

hebben van hun opdrachtgever: een schadeloosstelling, de uitbetaling van de in het vooruitzicht gestelde beloning. De meeste koeriers hebben tijdens hun ondervraging door de Amerikaanse douane en politie hun opdrachtgever buiten schot gehouden en vinden dat zij hierdoor met nog meer recht hun claim kunnen doen. Maar zekerheid over de steun van de opdrachtgever hebben de meesten niet en mogelijk ligt hier een conflict in het verschiet. Bij sommige koeriers is dit allerm minst denkbeeldig; enkele die het gevoel hebben bedrogen te zijn, willen verhaal halen. En enkele anderen die tijdens de verhoren wel namen hebben genoemd van opdrachtgevers in de hoop in aanmerking te komen voor strafvermindering, vrezen de gevolgen hiervan bij terugkomst in Nederland.³¹

3.7 SAMENVATTING

De respondenten zijn bijna allemaal benaderd met de vraag of ze XTC naar de Verenigde Staten wilden smokkelen. Het initiatief kwam van de ander, maar op de potentiële koeriers werd weinig druk uitgeoefend. Toch zorgde het geld dat verdiend kon worden met de smokkel bij veel respondenten voor druk. In veel gevallen is er niet gepraat over de situatie waarin de koeriers gepakt zou worden maar werden – uiteraard - vooral de voordelen benadrukt.

Over de mensen die de koeriers hebben benaderd wordt verteld dat deze meestal van Antilliaanse of Dominicaanse afkomst waren. Daarnaast waren er volgens de koeriers ook mensen die zich bezighielden met andere taken, zoals bijvoorbeeld het verpakken van de XTC. Hoger in de organisatie zouden volgens de respondenten voornamelijk Colombianen werkzaam zijn.

Alle koeriers zijn per vliegtuig naar de Verenigde Staten gereisd. Twee koeriers hebben samen gereisd. De overige koeriers hebben alleen gereisd, maar sommigen van hen geven wel aan dat zij het vermoeden hebben dat er op de vlucht ook nog andere koeriers aanwezig waren. Voor het vertrek waren er afspraken gemaakt over de aflevering van de XTC-pillen. Zo moesten koeriers de XTC afgeven op afgesproken adressen of aan een contactpersoon.

De beslissing om XTC te gaan smokkelen werd bij hen allen ingegeven door financiële overwegingen, niet door acute nood als gevolg van verslavingsproblemen. Een deel van hen blijkt in Nederland schulden te hebben. Op het moment dat zij het aanbod kregen om te smokkelen, hebben de respondenten in een korte periode beslist. Soms hebben zij hierbij nog anderen, zoals familie of hun partner betrokken. Het gemak waarmee geld verdiend kon worden is een belangrijke stimulans geweest voor koeriers die al eerder ervaring hadden opgedaan, of die via vrienden zagen hoe makkelijk en succesvol de smokkel kon verlopen.

³¹ In een geval wordt een gedetineerde momenteel ook daadwerkelijk bedreigd, omdat opdrachtgevers vermoeden dat hij XTC achter heeft gehouden.

De koeriers hebben wel stil gestaan bij de risico's die zij liepen om in de Verenigde Staten gearresteerd te worden en bij de te riskeren straf. Zij vonden evenwel dat deze risico's niet opwogen tegen de financiële voordelen die met de smokkel te behalen vielen.

De arrestatie van de koeriers heeft op verschillende gebieden gevolgen gehad. Van enkele koeriers is door de arrestatie hun relatie met een partner beëindigd. Andere koeriers hebben nog wel contact met vrienden en/of familie. Een gevangenschap in de Verenigde Staten maakt persoonlijk bezoek echter haast niet mogelijk, waardoor de koeriers alleen telefonisch contact hebben. Daarnaast hebben sommige koeriers hun baan verloren of studievertraging opgelopen. Bij een aantal koeriers zijn financiële problemen ontstaan of verergerd tijdens de detentieperiode.

HOOFDSTUK 4

NEDERLANDSE GEDETINEERDEN IN DUITSLAND

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk concentreren we ons op gedetineerden in Duitsland. In de periode juli tot en met september 2002 zijn in totaal zeven koeriers/smokkelaars geïnterviewd aan de hand van dezelfde vragenlijsten als in de Verenigde Staten zijn gebruikt. In dit hoofdstuk komen dezelfde onderwerpen aan de orde als in het vorige hoofdstuk: na de presentatie van enkele kenmerken van de respondenten (4.3.), gaan wij in op de ervaringen van de gedetineerden (4.4), hun motieven en remmingen (4.5) en de gevolgen van de arrestatie (4.6). Het hoofdstuk wordt met een korte samenvatting afgesloten (4.7).

4.2 INTERVIEWS: OBSTAKELS EN VERLOOP

De reis naar Duitsland met als doel om gedetineerden te interviewen was korter en gemakkelijker te organiseren dan die naar de Verenigde Staten. De bureaucratische procedures waren dat niet. Bovendien bleek dat de in april 2002 verkregen lijst van BuiZa met name vele onjuistheden bevatte over gedetineerden in Duitsland. Geselecteerd werden de gedetineerden in de regio Dusseldorf. Wij kozen hiervoor omdat deze regio nabij Nederland ligt. Hierdoor zou een goede contrastwerking bestaan met het verre Amerika. Van de geselecteerde 14 personen bleken 6 al ontslagen, overgeplaatst te zijn of in voorarrest te zitten. Deze personen konden dus niet geïnterviewd worden. Anderzijds bleken in dezelfde gevangnissen meer Nederlandse gevangenen te zitten voor XTC-delicten die niet op de lijst voorkwamen. Pas aan het einde van het onderzoek hebben we een gecorrigeerde lijst van het Ministerie gekregen. Wij hebben uiteindelijk alle 8 gedetineerden benaderd die in de periode juli-september in de regio Dusseldorf gevangen zaten.

We hebben in een relatief korte periode tientallen e-mails en faxen gestuurd naar verschillende instellingen om de juiste informatie te krijgen en in contact te komen met de directies van de gevangnissen. In sommige gevangnissen waren de 'contactpersonen' helemaal niet op de hoogte van ons onderzoek. In vergelijking met de Verenigde Staten verliep de procedure in Duitsland veel trager.

Na de lange bureaucratische procedures en veel papierwerk is het gelukt 7 gedetineerden in 4 gevangnissen in de regio Dusseldorf te interviewen.

Het bleken allen mannen te zijn.³² En wat nog belangrijker is, het bleken mensen te zijn die voor eigen rekening smokkelden. Het waren anders gezegd geen XTC-koeriers, maar (kleine) smokkelaars.

De interviews duurden tussen drie kwartier tot een uur. Alle interviews hebben plaatsgevonden in de penitentiaire inrichtingen in Duitsland. Eén gedetineerde weigerde om mee te doen aan het onderzoek, omdat hij ‘de Nederlandse autoriteiten niet wilde helpen’. Andere smokkelaars wilden graag hun verhaal vertellen en vragen beantwoorden.

4.3 RESPONDENTEN: SELECTIE EN KENMERKEN

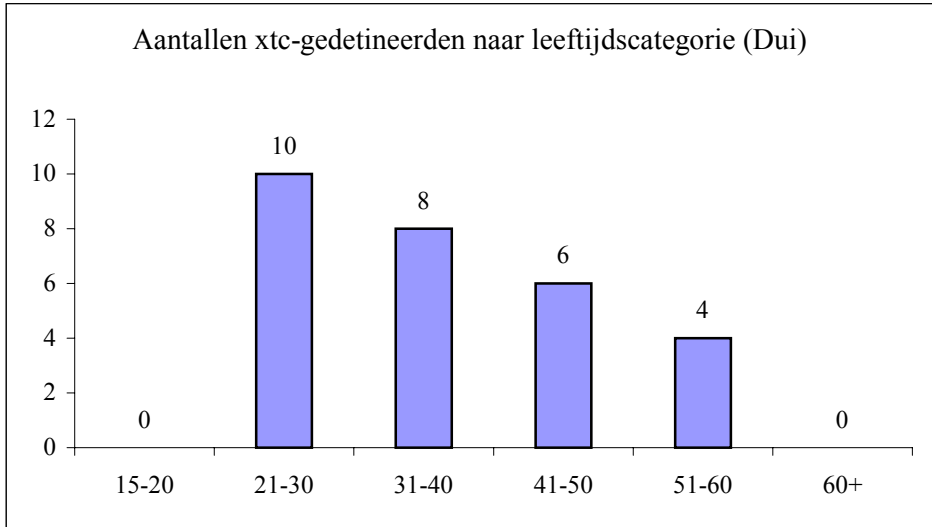
Alle respondenten kwamen uit de provincie Limburg, en woonden derhalve dichtbij Duitsland. Zij reisden herhaaldelijk naar Duitsland en het merendeel beheerst de Duitse taal goed. Zij hebben veel contacten met Duitsers, die vaak ook naar Nederland komen voor het uitgaansleven en het bezoeken van coffee-shops.

De opleiding van de respondenten varieert tussen basisonderwijs tot LBO met diploma. Evenals de XTC-koeriers uit de Verenigde Staten hebben zij derhalve een lage opleiding. Sommigen hadden inkomsten uit arbeid, anderen kregen een uitkering op grond van verschillende redenen (werkloos, arbeidsongeschikt). Vijf respondenten woonden alleen of bij ouders of andere familieleden, twee woonden samen met een partner.

De leeftijd varieerde tussen 25 en 56 jaar, drie van hen waren jonger dan 30 en twee ouder dan 40 jaar. Ze waren allemaal in Nederland geboren; dat gold ook voor hun ouders. Vijf koeriers waren ongehuwd zonder kinderen, één was gescheiden met kinderen en één was gehuwd en had twee kinderen.

Als we naar de leeftijden van de populatie van in Duitsland verblijvende Nederlandse gedetineerden kijken, krijgen we het volgende beeld:

³² Maar gelet op het geringe aantal in Duitsland gedetineerde vrouwen (het betreft slechts één persoon), hoeft dit ook geen verbazing te wekken.

Grafiek 9 (bron Justitieel documentatieregister)

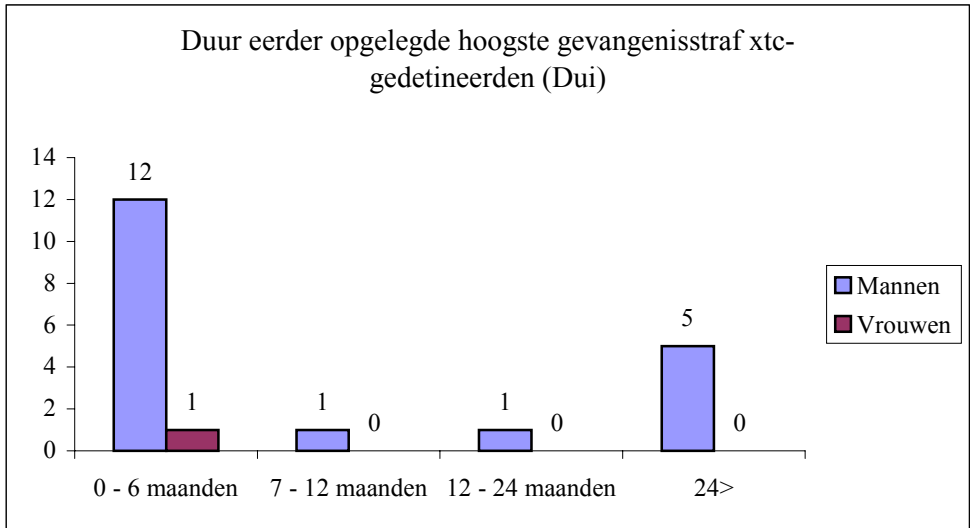
Deze leeftijdsverdeling komt redelijk overeen met die van de Amerikaanse groep en de totale groep in het buitenland gedetineerde personen. De leeftijdscategorie 21-30 jaar is het sterkst vertegenwoordigd, en voor het overige is er sprake van een grote spreiding.

Drie respondenten gaven aan dat ze gezondheidsproblemen hebben gehad, waardoor ze moesten stoppen met hun werk en in een moeilijke financiële situatie terecht kwamen. Vier respondenten zeiden dat zij verslaafd waren aan cocaïne.

Vijf van de zeven respondenten had een strafrechtelijk verleden, zoals autodiefstal, sigarettensmokkel en drugshandel. Eén koerier was al eens eerder opgepakt wegens XTC smokkel.

Van de totale groep van 28 in Duitland gedetineerde Nederlandse XTC-koeriers en smokkelaars bleken 24 een strafblad te hebben, onder wie de enige vrouw uit de groep. In dit opzicht wijkt de groep af van de Amerikaanse, waarin relatief meer personen geen strafblad hadden (bijlage 1, grafiek v). Wat betreft de specifieke recidive valt op dat vijf recidivisten één of meer strafbare feiten met betrekking tot XTC hebben begaan (bijlage 1, grafiek vi). Van de 24 recidivisten had een grote meerderheid (20 personen) al eerder een gevangenisstraf opgelegd gekregen. Bij het merendeel van hen (13 personen) betrof het een straf van maximaal 6 maanden. Zeven personen zaten een of meer vrijheidsstraffen

uit met een langere duur dan 6 maanden. Hoewel de Duitse groep ‘crimineler’ is dan de Amerikaanse, kan niet gezegd worden dat zij ernstiger misdrijven pleegden, c.q. grotere partijen smokkelden, dan de Amerikaanse gedetineerden (bijlage 1, grafiek vii).

Grafiek 10 (Justitieel documentatieregister)

Concluderend: de in Duitsland gedetineerde XTC-smokkelaars hebben beduidend meer strafrechtelijke ervaring dan de Amerikaanse groep. Een opmerkelijk verschil tussen de Amerikaanse en Duitse respondenten is dat de laatste categorie vaker rept van verslaving en verslavingsproblemen.

4.4 MENINGEN EN ERVARINGEN

4.4.1. Betrokkenheid en afspraken

Drie respondenten geven aan dat zij zelf op het idee gekomen zijn om XTC te smokkelen, de anderen waren benaderd door Duitse klanten of ‘zakenmensen’. Wat dit betreft is er dus een groot verschil met de XTC-koeriers uit de Verenigde Staten. De in de V.S. opgepakte koeriers werden bijna allen benaderd door derden met de vraag om te gaan koerieren. Zij werkten zonder uitzondering in opdracht van de in Nederland gevestigde exporteur. Met de in Duitsland opge-

pakte smokkelaars ligt het fundamenteel anders. Zij werken ofwel op eigen initiatief ofwel op verzoek van een *afnemer*.

Alle respondenten hadden contacten met personen die zich bezighielden met XTC- smokkel en XTC-productie. Zij troffen deze personen in uitgaansgelegenheden zoals coffeeshops, discotheken, kroegen en gewoon op straat. Sommigen kenden de drugsdealers (zakenmensen) persoonlijk van vroeger omdat ze zelf drugs hebben geconsumeerd, één respondent was vroeger drugsdealer in een discotheek, de anderen kwamen in contact met XTC - handelaars via -via. '*Ze (drugsdealers) zijn gewoon overal*', zegt een van de respondenten. Anders dan de Amerikaanse koeriers hebben de in Duitsland gedetineerde personen al eerder ook in andere drugs (marihuana, hasj, speed, cocaïne) gehandeld. Zo runden twee van hen een 'wiettaxi', waarmee op telefonische bestelling softdrugs werden afgeleverd. Van lieverlee en op verzoek van afnemers zijn zij ook op detail-handelniveau in XTC gaan handelen en smokkelden op bestelling ook over de grens.

Alle smokkelaars verwachtten als beloning voor XTC-smokkel geld, in sommige gevallen ook cadeaus (radio, play station, etc.). De bedragen die respondenten met de smokkeltransacties zouden verdienen verschillen van 1000 tot 10.000 euro. Twee personen leverden een mixture aan drugs en drugsgelateerde producten af (waaronder vloeibare XTC en XTC-pillen), waarmee zij circa 20.000 euro winst gemaakt zouden hebben.

4.4.2. Logistiek

Vijf respondenten zijn per auto naar Duitsland gereisd, twee per trein. Degenen die per auto reisden waren meestal alleen, soms met familieleden of vrienden. De pillen werden gesmokkeld in een plastic zak, lampendoos of bijvoorbeeld gewoon in een rugzak. Een respondent reisde per trein naar Berlijn maar werd op het station in Aken gearresteerd.

Volgens de respondenten die meerdere keren XTC naar Duitsland hebben gesmokkeld was het niet nodig speciale koffers of andere camouflagetechnieken te gebruiken omdat er heel weinig controle aan de grens is.

De vijf respondenten moesten de pillen vlak over de grens afgeven aan bekenden of klanten. Zij zouden gelijk terug naar Nederland gaan. In één geval moest de respondent een mobiel nummer bellen bij aankomst om de contactpersoon te bereiken. In twee gevallen wilden ze langer in Duitsland blijven omdat zij hun zakelijke reis met een 'leuk dagje-uit' wilden combineren.

4.4.3. De organisatie

Van grote organisaties die op de achtergrond regisseren en organiseren was bij het merendeel van de zeven smokkelaars geen sprake. Slechts in twee gevallen geven de respondenten aan dat ze door organisaties waren benaderd: in één ge-

val betrof dit een samenwerkingsverband dat zaken deed met Hell's Angels en berucht was in verband met gewelddadige acties. In een ander geval vermoedde de respondent dat het ging over een goed georganiseerde internationale criminele bende, die in Nederland en Duitsland opereert, maar meer wist hij niet. In die twee gevallen hebben respondenten het gevoel gehad dat er druk op hen werd uitgeoefend om te gaan smokkelen. De meerderheid gaf aan dat er geen druk was uitgeoefend.

4.5 INDIVIDUELE MOTIEVEN EN REMMINGEN

In alle gevallen was geld de voornaamste reden om te gaan smokkelen. De meesten hadden schulden, soms als gevolg van verslaving (cocaïne), soms omdat werken onmogelijk was geworden door gezondheidsproblemen. In een ander geval wilde de respondent het faillissement van het bedrijf van zijn overleden vader voorkomen, en weer een ander wilde door XTC smokkel een startkapitaal verdienen voor het opzetten van een eigen bedrijf. Tenslotte gaf een respondent aan dat hij niet aan drugs maar aan geld verslaafd is: *'geld is mijn grootste drug'*. Hij had jarenlang aan de handel in soft drugs een goede boterham verdiend en deed er de afgelopen twee jaar op incidentele basis ook de verkoop van XTC-pillen bij om zijn klantenkring te behouden.

Ze kenden in hun omgeving veel mensen die gingen smokkelen en ook enkelen die gepakt waren voor het smokkelen. Dit laatste deed hen aarzelen of het verstandig was te gaan smokkelen. In een geval weigerde de respondent om te gaan smokkelen maar hij werd overreed door een familielid om dat toch te doen. Slechts in één geval heeft de respondent impulsief 'ja' gezegd om te gaan smokkelen. Anderen hebben nog nagedacht en er ook met andere mensen over gesproken. In één geval probeerde een vriend van de respondent hem er tevergeefs vanaf te praten (hij had zelf slechte ervaringen met smokkelen van XTC).

Het idee 'ze pakken me niet' was het belangrijkste argument in het beslissingsproces. Ook succesvolle verhalen van vrienden en kennissen over de gemakkelijke manier om geld te verdienen speelden een rol. Het risico om in Nederland gepakt te worden schatten de meesten heel laag in en de straf daarvoor schatten ze tussen geen strafoplegging en een gevangenisstraf van een jaar. De meeste dachten dat in Duitsland de straffen ongeveer hetzelfde waren als in Nederland (lage straffen dus). Sommige dachten echter dat de kans om gepakt te worden in Duitsland hoger was (30%-50%), en ook de straffen hoger (2-3 jaar) waren. Bijna allemaal gaven zij aan dat ze de kans om gepakt te worden onderschat hadden en ook de hoogte van de straf voor het smokkelen van XTC in Duitsland.

Twee gevoelens houden de smokkelaars bezig over het feit dat ze gepakt zijn voor het smokkelen van XTC: het gevoel van oneerlijkheid en van spijt. Oneer-

lijkheid, over het verschil in strafmaat tussen Nederland en Duitsland. Volgens alle respondenten is het rechtssysteem in Nederland anders dan in Duitsland en is het oneerlijk dat de straffen anders zijn. Een respondent is van mening dat hij in Duitsland een straf heeft opgelegd gekregen (in casu van bijna 3 jaar onvoorwaardelijk) waarvoor volgens hem in Nederland geen straf zou zijn opgelegd. Enkele respondenten vonden dat zij beter geïnformeerd hadden moeten worden over de situatie in Duitsland, zowel over de pakkans als over de strafmaat. Volgens één respondent heeft het liberale beleid in Nederland tot gevolg dat mensen naïef zijn en zich niet realiseren hoe erg de consequenties voor hen kunnen zijn als ze in Duitsland worden opgepakt. Ook ‘spijt’ is een overheersende reactie. De respondenten hebben met name spijt van de manier waarop zij het hadden aangepakt, zoals te lichtvaardig de grens met Duitsland over gaan, of te goedgelovig in een politieval trappen. Maar een enkeling toonde ook berouw over het feit dat hij zich had ingelaten met het smokkelen van een harddrug.

Over de vraag of ze het smokkelen van XTC een ernstig strafbaar feit vinden varieerden de meningen van de respondenten. Twee van hen vonden het een ernstig strafbaar feit. Volgens één respondent wordt er ‘*veel troep in de pillen verwerkt*’. Hij stelde –achteraf– het smokkelen van 10.000 pillen gelijk aan massamoord. De andere smokkelaar vertelde over een vriend die zich onder invloed van XTC heeft opgehangen, ‘*alles kan mis gaan*’. Andere respondenten gaven aan dat XTC-smokkel vergeleken met andere delicten (moord of verkrachting) minder erg is.

Twee respondenten gaven aan dat ze ook andere dingen zouden smokkelen (zoals wapens of andere drugs), ‘*voor geld zou ik alles smokkelen*’. Eén van de twee zei dat hij alles zou smokkelen voor de organisatie als ze het hem gevraagd zouden hebben. Andere gedetineerden gaven aan dat ze geen andere dingen zouden smokkelen. Een respondent: ‘*iedereen smokkelt XTC, maar wapens of heroïne zijn gevaarlijk*’. Bij dit aspect werd overigens niet alleen het gevaar van het middel, maar ook de gevaarlijkheid genoemd van de personen die in harddrugs, zoals heroïne en cocaïne, handelen.

Op één uitzondering na gaven alle respondenten aan dat als ze toentertijd geweten zouden hebben wat ze nu weten over straffen en over het smokkelen van XTC, ze nooit meer zouden smokkelen, en ‘*zeker niet naar Duitsland*’.

4.6 DE ARRESTATIE EN DE GEVOLGEN

De respondenten zijn in 2001-2002 gearresteerd. Drie koeriers zijn gearresteerd dicht bij de grens met Nederland, in Duitse steden, op de snelweg, op het parkeerterrein of op een benzinstation. Eén respondent is op treinstation in Keulen gearresteerd, een op treinstation in Aken. In slechts één geval werd de koerier door de douane op het vliegveld gearresteerd.

Drie respondenten gaven aan dat de arrestatie op toeval beruiste. Drie andere respondenten meldden dat zij vermoedelijk verraden waren door hun zakenpartners of klanten, een andere vermoedde dat de douane getipt was. Alle respondenten waren van mening dat ze pech hadden gehad. De arrestatie zelf beschreven alle koeriers als een 'shock', omdat zij deze nooit hadden verwacht. Eén van hen was met geweld op de grond gegooid. Volgens de meesten viel het voorarrest mee, maar ze hadden naar eigen zeggen te weinig contact met hun familie.

De straffen die de smokkelaars opgelegd hebben gekregen variëren van 32 maanden tot 5 jaar. De meesten zitten hun volledige straf in Duitsland uit.

Het verblijf in de gevangenis bevalt de respondenten van slecht (3 mannen per cel) tot redelijk goed (mogelijkheid om een schriftelijk opleiding in Nederland te volgen en in de gevangenis te werken). Als het grootste probleem gaven alle respondenten aan dat ze geen vrijheid hebben en tijd verliezen. Een respondent vertelde dat hij zich soms bedreigd voelt door *'typen die hier rondlopen: moordenaars en verkrachters'*.

De thuisblijvers van alle respondenten weten dat ze in de gevangenis in Duitsland zitten. In eerste instantie hebben de meeste thuisblijvers geschokt (soms erg teleurgesteld en boos) gereageerd. In één geval reageerde de familie zo woedend dat ze hem als het ware dood heeft verklaard en alle contacten heeft verbroken. In een ander geval wilden moeder en zusters helemaal geen contact meer, terwijl andere familieleden toch regelmatig op bezoek kwamen. In andere gevallen zijn er wel regelmatig contacten tussen gedetineerden en thuisblijvers (meestal moeders).

De consequenties van het feit dat de koeriers gepakt zijn variëren: van 'alles kwijt' tot 'helemaal geen consequenties'. De meesten gaven aan dat ze nog jong zijn en detentie biedt hun tijd om goed na te denken wat ze verder gaan doen met werk, studie en relaties. Een koerier vond de detentietijd nuttig als onderbreking van zijn verslaving. Sommigen vinden het erg dat ze tijd verliezen of dat ze hun zijn vriendin kwijt geraakt. In één geval mocht de gedetineerde zijn kinderen niet meer zien. In een ander geval gaf de koerier aan dat hij psychische problemen heeft gekregen: hij wordt nerveus en onzeker, heeft zwellende handen en hoort rare geluiden.

In de meeste gevallen komen familieleden en soms vrienden regelmatig op bezoek, ook omdat de afstand naar de regio Düsseldorf niet groot is. De thuisblijvers regelen meestal ook hun financiën en huisvesting. De gedetineerden denken nog niet na over hun situatie bij terugkeer naar Nederland, maar geven aan dat ze hopen dat ze de draad van hun leven weer kunnen oppakken. Maar sommigen maken zich weinig illusies. Zij noemen hun situatie in Nederland erg moeilijk en een van hen is bang dat hij in verband met zijn leeftijd niet meer een nieuwe baan zal kunnen vinden. Degenen die in opdracht en voor rekening van een ander heeft gewerkt, kijken verbitterd terug op het contact. Zij hebben nadat zij zijn aangehouden niets meer van hen gehoord.

4.7 SAMENVATTING

De in Duitsland gedetineerde smokkelaars behoren allen tot het type ‘kleine smokkelaar’. Ze opereren voor eigen rekening. Hierin verschillen deze Duitse respondenten van hun lotgenoten in de V.S.

De meningen over XTC -smokkel variëren: sommige respondenten vinden het een ernstig strafbaar feit en vergelijken het zelfs met zware misdrijven zoals moord en verkrachting. Zij vinden ook dat de straffen voor XTC –smokkel in Duitsland niet proportioneel hoog zijn. Twee respondenten zien XTC als een drug die het midden houdt softdrugs en harddrugs.

Allen hebben er de ‘balen’ van dat ze gingen smokkelen en zien hun toekomst zonder XTC - smokkel, en zonder drugs in het algemeen. De gebruikers onder de gedetineerden willen in therapie, de meerderheid wil werken of een eigen zaak beginnen. Slechts een respondent was van plan zich weer met handel en smokkel in soft drugs bezig te houden.

De smokkelaars hebben er spijt van dat zij XTC gesmokkeld hebben. Dat wil zeggen, zij vinden –achteraf bekeken- dat hun beloning niet in relatie staat tot de risico’s die zij lopen en de hoogte van de straf. Anders dan de koeriers in de V.S. klagen de Duitse respondenten over de grote verschillen in strafrecht tussen Nederland en Duitsland. Dat een buurland, dat in veel opzichten zoveel gelijkenis vertoont met Nederland, zo sterk in straftoemeting verschilt wekt niet alleen verbazing, maar ook onbegrip.

HOOFDSTUK 5

OPVATTINGEN OVER PREVENTIECAMPAGNES

5.1 INLEIDING

Tijdens de interviews vroegen wij de respondenten naar hun opvattingen over de inhoud en het nut van voorlichting over de risico's van XTC-smokkel. Heeft het zin mensen vooraf te waarschuwen? En zo ja, hoe?

5.2 OVER DE PLAATSEN EN INHOUD

Over de manier waarop aan een preventiecampagne vorm kan worden gegeven hebben veel respondenten ideeën. Volgens hen is het in de eerste plaats van groot belang om potentiële koeriers aan te spreken op plekken waar zij veel komen en waar zij door organisaties worden 'gespot' om vervolgens blootgesteld te worden aan de aanbiedingen van eventuele ronselaars. Zo meent een respondent dat de beste locaties voor een campagne instanties als de sociale dienst zijn, omdat hier veel mensen komen *'die laag op de sociale ladder staan en in financiële nood verkeren'*. Ook noemen respondenten discotheken, restaurants en coffeeshops, waar koeriers benaderd worden en verdere afspraken betreffende de XTC-smokkel worden gemaakt. Daarnaast worden buurthuizen en scholen genoemd. Ten slotte leek het een respondent erg logisch om een campagne te beginnen op Schiphol. Hij dacht hier zelf aan borden waarop teksten zouden moeten staan als: 'iedereen die drugs bij zich heeft kan op dit moment nog ongestraft teruglopen'. Volgens een andere respondent zouden er ook pamfletten moeten hangen in internationale treinen. Ook vrachtwagenchauffeurs die nietsvermoedend XTC over de grens vervoeren zouden volgens hem voorgelicht moeten worden. Dit zou gedaan kunnen worden bij transportbedrijven.

Ook is aan de respondenten gevraagd na te denken over de preventieboodschap. Wat zou deze moeten inhouden om potentiële koeriers en smokkelaars aan te spreken? Volgens de respondenten zou de boodschap in ieder geval informatie moeten bevatten over de straf die in Duitsland en de Verenigde Staten op de invoer van XTC staat en over de kans om 'gepakt' te worden. Daarnaast zouden potentiële koeriers en smokkelaars ook beter op de hoogte moeten zijn van de situatie in de Amerikaanse en Duitse gevangenissen. Deze is volgens de respon-

denten namelijk slechter dan in de Nederlandse gevangenissen en volgens hen beseffen de mensen zich dit onvoldoende. Deze informatie kan volgens de respondenten op de eerder genoemde locaties worden verkondigd met behulp van folders, tijdschriften, kranten, aanplakbiljetten en borden.

Daarnaast menen zij dat het ook van groot belang is dat de preventieboodschap op een meer persoonlijke manier gebracht wordt. Dit zou volgens hen gedaan kunnen worden door 'ervaringsdeskundigen' die ooit zijn gearresteerd en hun detentie in het buitenland hebben uitgezeten in te zetten als voorlichters op verschillende locaties. Deze personen kunnen dan hun eigen verhaal vertellen en een meer persoonlijk advies geven. Een respondent zegt hierover: *'Als de potentiële koeriers de risico's goed begrijpen zal een preventiecampagne nut hebben. Wanneer de politie de campagne voert zullen ze niet geloofd worden. Er moet iemand uit eigen ervaring vertellen, zoals de koeriers zelf'*.

Ook kwam in de interviews naar voren dat veel respondenten zelf bereid zijn een persoonlijke preventieboodschap te verkondigen. Sommige respondenten zouden zich in hun advies vooral willen richten op de risico's. Zo zouden zij willen zeggen: *'doe het niet, iedereen wordt gearresteerd'*, *'het kan goed gaan, maar ook fout en de straffen in de VS zijn hoog'*, *'denk niet "mij gebeurt het niet". Het gebeurt wel!'* en: *'kom niet met drugs naar de Verenigde Staten, de straffen zijn hier hoog en worden ook steeds hoger'*. Anderen zouden het accent willen leggen op de negatieve gevolgen van hun detentie. Zij zeggen: *'Niet doen, je geeft alles op en verliest alles'*, *'doe het niet, je verliest veel: al je zogenaamde vrienden'*, *'doe het niet! Er is meer dan geld in het leven, je zou alles verliezen!'*

Ook de situatie van de detentie is volgens respondenten een reden om niet te smokkelen. Zo zeggen zij: *'het leven in de gevangenis is hard en je doet je familie verdriet'*, *'denk goed na, het is pijnlijk, de straf is hoog en voor je familie is het erg'*, *'XTC smokkel en gevangenis zijn geen lolletje'*, *'Denk goed na voor je eraan begint. De straffen zijn hoger dan je verwacht, vooral voor de koeriers. Ook is het leven in een buitenlandse gevangenis geen pretje.'* en: *'Nederlanders zijn naïef! In het buitenland is het rechtssysteem anders.'*

Er zijn ook koeriers en smokkelaars die zouden willen benadrukken dat het smokkelen van XTC niet de juiste manier is om van je schulden af te komen. Zo wordt hierover gezegd: *'doe het niet, ook al heb je schulden'*, *'zoek een andere oplossing voor je schulden'* en: *'laat het maar, doe iets anders misschien een andere handel of baan.'*

Ook als het smokkelen van XTC wel lukt is het volgens een respondent toch niet goed om op deze manier geld te verdienen: *'je weet niet waar je in terecht komt. Het leidt alleen maar tot hebzucht als het wel goed gaat'*. Ten slotte is er ook een respondent die vindt dat hij en zijn lotgenoten misbruikt worden. Daarop zou ook de preventiecampagne gericht moeten zijn. De boodschap zou dan als volgt moeten luiden: *'Jullie krijgen niets in vergelijking met het 'echte criminele geld' dat door de 'grote jongens' wordt verdiend. Ze ge-*

bruiken jullie voor hun eigen winst'. Een andere respondent heeft een vergelijkbare boodschap. Volgens hem moet je potentiële koeriers en smokkelaars zelf laten uitrekenen dat ze heel weinig verdienen, zeker in vergelijking met de 'grote jongens' van wie zij de opdrachten krijgen. Die rekensom zou hen vanzelf tot het inzicht brengen hoe zeer zij bedrogen worden.

5.3 OVER HET NUT

Uit het bovenstaande komt naar voren dat er geen gebrek is aan ideeën over de inhoud van een preventiecampagne, maar over het nut ervan is men wat terughoudender. De meerderheid van de Amerikaanse koeriers is positief gestemd over het nut van een preventiecampagne gericht op potentiële koeriers. Voorlichting zou sommige koeriers ervan kunnen weerhouden te gaan smokkelen, is de algemene opinie van de respondenten. Zo menen zij dat hierdoor in ieder geval de 'sensatiezoekers' zullen worden afgeschrikt. Ook op de potentiële koeriers die eigenlijk niet weten waar zij aan beginnen en wat hen te wachten staat zal een dergelijke campagne effect hebben, aldus de respondenten.

Toch zullen er volgens hen ook altijd mensen blijven die tegen alle adviezen in blijven smokkelen. Vooral potentiële koeriers die in een slechte financiële situatie verkeren zullen zich soms gedwongen voelen te smokkelen. Zo zeggen respondenten hier bijvoorbeeld over: *'Je hebt altijd koppige mensen'*, *'je hebt ook een heleboel jongens die het niets kan schelen'* en: *'als ze zich gedwongen voelen, dan weerhoud je ze niet'*.

Er waren ook enkele koeriers ronduit negatief over het nut van een preventiecampagne gericht op potentiële koeriers. Volgens één koerier heerst er een stemming onder de jonge Nederlanders dat ze zijn verzekerd van succes, *'mij gebeurt het niet'*, *'ik kan het beter dan de anderen'*. Een andere koerier vertelde dat hij zelf ook op school voorlichting had gehad van de politie over drugsgebruik en op dezelfde avond met een paar vrienden cocaine ging 'proeven', omdat ze nieuwsgierig waren geworden. Volgens een andere koerier kan een preventiecampagne wel nuttig zijn voor sommige mensen, maar voor anderen zal het niet helpen zolang ze geen eigen ervaring hebben gehad. Volgens de koeriers zal de preventiecampagne niet werken als mensen geld nodig hebben, of hebben besloten om te gaan smokkelen. *'Als iemand het in zijn kop heeft gezet – helpt niets'*. Een koerier dacht dat men de campagne beter zou kunnen richten op de 'grotere jongens', en niet alleen op jongeren (hij kende in zijn omgeving veel oudere mannen die smokkelen).

In tegenstelling tot de Amerikaanse koeriers zijn de Duitse smokkelaars veel sceptischer over het nut van een campagne. Zij vroegen zich, met de zojuist geciteerde Amerikaanse koerier af, of het wel mogelijk is mensen van een idee af te brengen via een preventiecampagne. Als je al een tijdje rondloopt in het wereldje van het handelen en verkopen van drugs, en als je winstmogelijkheden

ziet in de smokkel van XTC naar Duitsland, dan zal een preventiecampagne daar weinig aan kunnen veranderen, zo realiseren de respondenten zich.

HOOFDSTUK 6

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR PREVENTIE

6.1 CONCLUSIES

6.1.1. Kenmerken van de totale groep XTC-gedetineerden.

In totaal 268 Nederlanders zaten in september 2002 volgens opgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in het buitenland gevangen vanwege XTC-smokkel. Het betreffen Nederlanders van zeer uiteenlopende leeftijden. Een minderheid van deze groep is jonger dan 30 jaar. Zij zitten in een groot aantal verschillende landen gevangen. De V.S., Duitsland en Engeland zijn de landen met relatief de meeste gedetineerden. Ruim 70% van de groep was al eens eerder in aanraking met politie en justitie geweest, waarbij de mannen verhoudingsgewijs vaker een strafblad hadden dan vrouwen. Ruim de helft van de groep XTC-gedetineerden is twee keer of vaker in aanraking gekomen met politie en justitie; bijna eenderde van de groep heeft zelfs vijf of meer antecedenten. Kijkend naar de typen misdrijven, blijkt dat de recidive niet specifiek van karakter is, en met name niet beperkt is tot opiumwetmisdrijven. Uit deze gegevens komt het beeld naar voren dat XTC-koeriers en –smokkelaars vermoedelijk niet argeloze personen zijn die door gewetenloze drugscriminelen zijn verleid om XTC te smokkelen. Zowel qua leeftijd als strafrechtelijke ervaring kan de groep niet als onervaren en naïef worden gekarakteriseerd.

6.1.2. Hoe raken de koeriers en kleine smokkelaars betrokken bij de smokkel?

Er bestaan overeenkomsten en verschillen tussen de gedetineerden uit beide landen. De Amerikaanse koeriers zijn ‘echte’ koeriers. Ze werden door derden benaderd en werkten in opdracht van XTC-exporterende organisaties waarvan de contouren overigens schimmig blijven. De in Duitsland opererende (kleine) smokkelaars probeerden meer op eigen initiatief een handeltje op te zetten en werkten vooral in opdracht van afnemers. De Amerikaanse koeriers werden benaderd in bepaalde netwerken van Antillianen en Dominicanen en waren afkomstig uit de Randstad. De in Duitsland geïnterviewde smokkelaars zijn allen autochtone blanke mannen uit Limburg. Zij zitten zoals zij zelf zeggen “in het

wereldje”, dat wil zeggen zij weten hoe zij aan XTC kunnen komen op het moment dat de vraag zich voordoet.

De Amerikaanse koeriers noch de Duitse smokkelaars zijn er ‘ingeluisd’. In deze zin zijn zij geen ‘slachtoffers’ die misbruikt worden door anderen. Bijna alle koeriers weten wat ze smokkelen en nemen de risico’s voor lief. Overigens hebben zij achteraf wel ervaren dat de risico’s groter zijn en de negatieve gevolgen ernstiger zijn dan zij tevoren gedacht hadden. Dit geldt ook voor de kleine smokkelaars.

6.1.3. Persoonlijke achtergronden en beweegredenen

De leeftijd van de in het buitenland gedetineerde Nederlanders blijkt sterk uiteen te lopen. Het is bepaald niet zo dat het uitsluitend jongeren zijn die XTC smokkelen. In meerderheid zijn het mannen die voor XTC-smokkel in het buitenland gedetineerd zitten. Overigens zittten in de VS relatief veel vrouwen gevangen (ca. 25% van de populatie), in Duitsland is slechts één vrouw gedetineerd.

Ten aanzien van beweegredenen en motieven blijken er ook veel overeenkomsten te bestaan tussen de Amerikaanse en Duitse smokkelaars en koeriers. Allen werken uit winstbejag. Het is niet de sport of zucht naar avontuur dat hen beweegt, noch uitgeoefende druk, chantage of manipulatie, maar de verwachting dat op betrekkelijk eenvoudige en snelle wijze goed geld verdiend kan worden. Dikwijls geven de achtergronden van de respondenten aanleiding om gemakkelijk veel geld te wensen. Veel respondenten hebben financiële problemen, al dan niet als gevolg van druggebruik, ziekte en werkeloosheid. Anderen hebben een speciale verslaving, en wel aan geld. Om een dure levensstijl te kunnen onderhouden willen deze personen zich wel lenen voor het smokkelen van XTC. De hoogst genoten opleiding van de respondenten is de Havo. Dit is door slechts een respondent behaald. De overigen hebben lagere opleidingen, die dikwijls niet met een diploma zijn afgerond. Veel van hen hebben een uitkering. Zij hebben derhalve geen goede vooruitzichten op een ‘duur leven’ op basis van legale inkomsten. De ‘nieuwe’ drug XTC heeft dus niet een nieuw type koerier aangetrokken. Het zijn niet de kansrijke, succesvolle jongeren die de gok nemen, maar personen die hun beperkte financiële mogelijkheden willen verruimen.

6.1.4. Smokkelwijzen

De smokkelwijzen tussen de koeriers en (kleine) smokkelaars verschillen vanzelfsprekend. De Amerikaanse koeriers moeten het vliegtuig gebruiken en dus een vrij strenge douanecontrole zowel in Amsterdam als in de Verenigde Staten passeren. Hun smokkelwijzen zijn meer afgestemd op de betrapingsrisico’s dan de smokkelwijzen van de Duitse smokkelaars. Geprepareerde koffers, wielrennersbroeken, e.d. zijn de attributen van de koeriers die van het vliegtuig gebruik

maken. Bij de Duitse smokkelaars zijn de werkwijzen veel minder ‘sophisticated’. Vaak wordt de drugs gewoon achter in de auto of in een rugzak vervoerd.

6.2 ONZE SUGGESTIES VOOR EEN PREVENTIECAMPAGNE

Diverse respondenten benadrukten dat de beste voorlichting de voorlichting is die de potentiële smokkelaars en koeriers de *feiten* voorhoudt. Namelijk dat je te veel op het spel zet. Houdt potentiële koeriers en smokkelaars daarom voor dat ze tegen een betrekkelijk lage beloning heel veel op het spel zetten, is het motto. Met een dergelijke ‘rationele’ benadering kan ook zakelijke informatie worden gegeven over de strafduur en de leefomstandigheden in de gevangenis (de kostenposten bij de rationele afweging).

Een tweede strategie richt zich meer op de *emotionele, normatieve* kant van de smokkel. Er zou meer duidelijkheid gegeven kunnen worden over de schadelijkheid van XTC en over de negatieve impact die de arrestatie en de detentie op het leven en de sociale relaties van de gedetineerden hebben. Door vele koeriers werd XTC een drug genoemd die dicht tegen de softdrugs aanzit. Gezien de tolerante houding in Nederland inzake softdrugs kan deze associatie verkeerd uitwerken. De respondenten verklaren dat zij zelf nooit in heroïne zouden willen handelen. Zij zien XTC als een veel onschuldiger drug. Daarom zou het verstandig zijn in de campagne op zijn minst duidelijk te maken dat over XTC in het buitenland anders wordt gedacht en dat bij de berechting weinig onderscheid tussen XTC en heroïne wordt gemaakt. Overigens moet ook weer niet te veel van deze aanpak verwacht worden. Een van onze bevindingen is immers dat de respondenten meer spijt hebben van het feit dat zij gepakt zijn dan dat zij berouw tonen over het feit dat zij een gevaarlijke drug hebben gesmokkeld.

Een derde strategie die wij suggereren is dat gerichte acties op *specifieke* doelgroepen worden gehouden. Amerikaanse XTC-koeriers vormen een geheel andere groep dan de Duitse (kleine) smokkelaars. Zowel wat betreft de plek waarop voorlichtingsmateriaal zou moeten worden aangebracht, als voor wat betreft de toon is differentiatie aangewezen. Zij hechten er ook belang aan dat de boodschap op een persoonlijke manier wordt overgebracht. Gezien de bereidwilligheid van onze respondenten om na te denken over voorlichtingscampagnes is het niet alleen wenselijk maar ook wel mogelijk om bij deze voorlichting ook gedetineerden in te schakelen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

Adler, P. A., 1985, *Wheeling and Dealing, An Ethnography of an Upper-Level Drug Dealing and Smuggling Community*. New York: Columbia University Press.

Bovenkerk, F. & Y. Yesilgoz, 1998, *De Mafia van Turkije*, Amsterdam: Meulenhoff.

Cohen, P., 1989, *Cocaine use in Amsterdam in non deviant subcultures*. Amsterdam: Department of Human Geography, University of Amsterdam.

DesRoches, F., 1999, *Wholesale Drug Dealer*, AMS, Toronto.

Dorn, N., Oette, L., & S. White, 1998, 'Drugs Importation and the Bifurcation of Risk: Capitalization, Cut Outs and Organized Crime', in: *British Journal of Criminology*, vol. 38 (pp.537-560).

Gemert, F., van, 1988, *Mazen en Netwerken, de invloed van beleid op de drugs-handel in twee straten in de Amsterdamse Binnenstad*. Amsterdam: Department of Human Geography, UvA.

Grapendaal, M. & R. Aidala, 1991, *Duits drugstoerisme: een veldonderzoek onder Duitse druggebruikers in Arnhem*, Den Haag: WODC.

Green, T., 1969, *The Smugglers. On Investigation into the World of the Contemporary Smuggler*, London: Michael Joseph LTD.

Janssen, O. & K. Swierstra, 1982, *Heroïnegebruikers in Nederland*, Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Janssen, J., 1994, *Latijnsamerikaanse drugskoeriers in detentie: ezels of zondebokken*, Arnhem: Gouda Quint.

Husken, M. & F. Vuijst, 2002, *XTC Smokkel*, Amsterdam: Meulenhoff.

Kaufman, P. & Verbraeck, H., 1985, *Marokkaan en verslaafd: een studie over randgroepvorming, heroïnegebruik en criminalisering*, Utrecht: ROVU.

Korf, D., 1987, *Heorinetoerisme II. Resultaten van een veldonderzoek onder 382 buitenlandse dagelijkse opiaat-gebruikers in Amsterdam*. Amsterdam: Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam.

Korf, D., Blanken, P. & Nabben, T., 1991, *Een Nieuwe Wonderpil? Verspreiding, effecten en risico's van ecstasygebruik in Amsterdam*. Amsterdam: Jellinek Centrum.

Korf, D., T. Nabben, A. Benschop, 2001, *Antenne 2001: trends in alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers*, Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Korf, D. en P. van Poppel, 1986, *Heroïne toerisme. Veldonderzoek naar het gebruik van harddrugs onder buitenlanders in Amsterdam*, Gemeente Amsterdam.

Korf, D. en H. Verbraeck, 1993, *Dealers and Dienders*. Amsterdam: Criminologische Instituut 'Bonger' – UvA.

Ovenden, C., Loxley, W. & C. McDonald, 1995, *The West Australian Drug Market: Descriptions from Convicted Drug Dealers*, 1992, National Centre for Research into the Prevention of Drug Abuse, Curtin University of Technology.

Pearson, G. & D. Hobbs, 2001, *Middle market drug distribution*, London: Home Office Research Study 227.

Putten, J., van, 1993, Problems drug couriers encounter in prison, in: *Drug couriers. Offenders or victims in the war on drugs. Report on the two-days bilateral seminar on this issue*, March 1992.

Reuter, P. & J., Hagga, 1989, *The Organization of High-Level Drug Markets: An Exploratory Study*. Santa Monica: RAND.

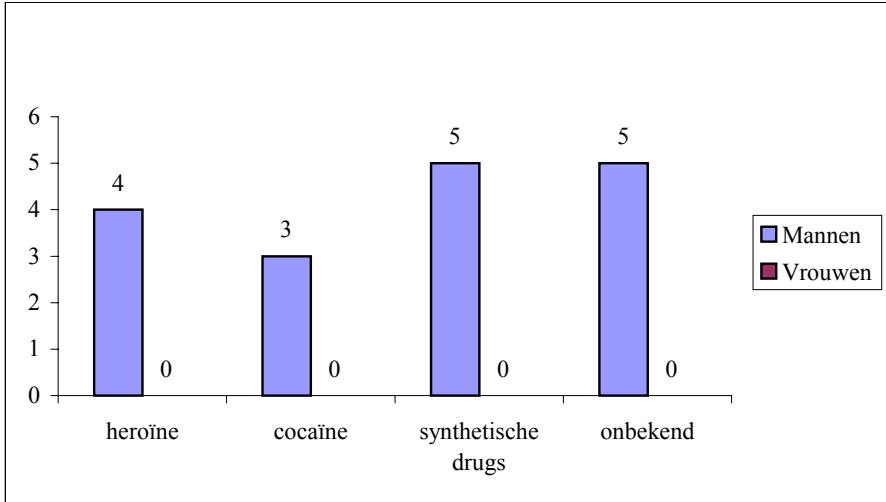
USD, 2002, Jaarverslag 2001.

USD, Nieuwsbrief, Juni 2002.

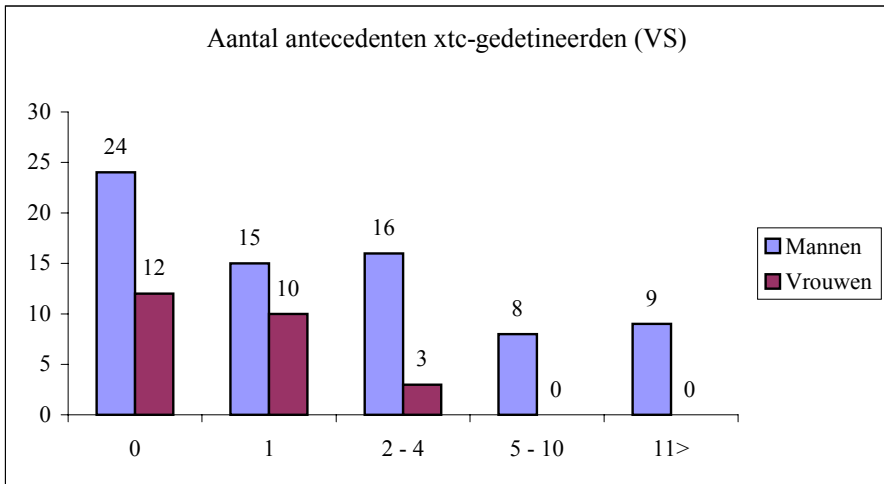
Verbraeck, H., 1985, *Junkies, een etnografie over oude heroïnegebruikers in Utrecht*, Utrecht: WGU.

Zaitch, D., 2001, *Traquetos. Colombians involved in the cocaine business in the Netherlands*. Proefschrift. Amsterdam: UVA.

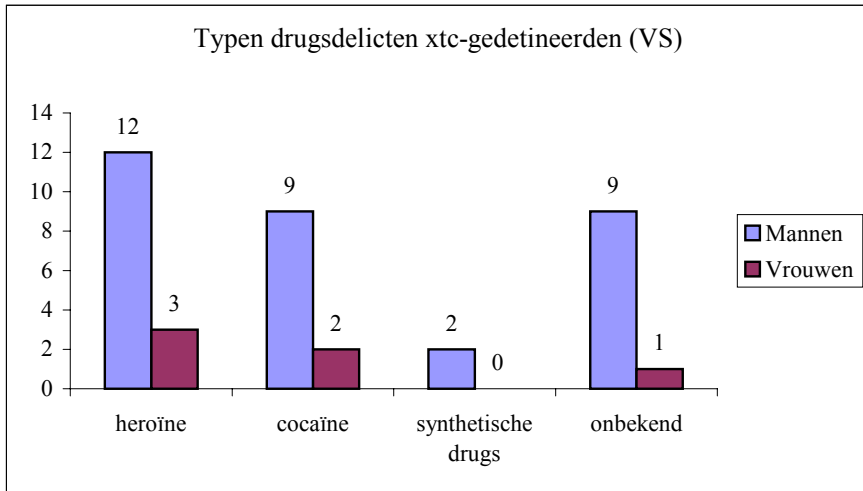
BIJLAGE

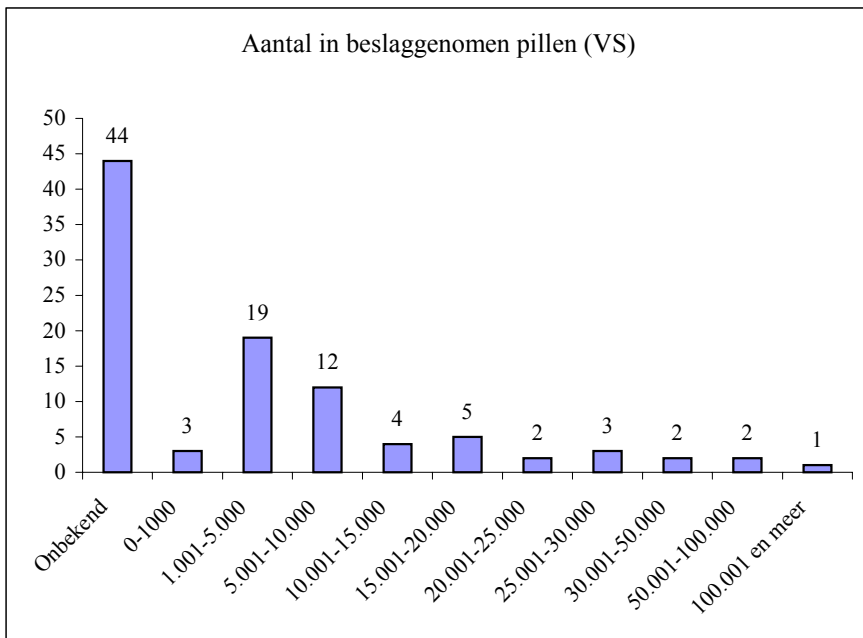
Grafiek i (bron Justitieel documentatieregister)

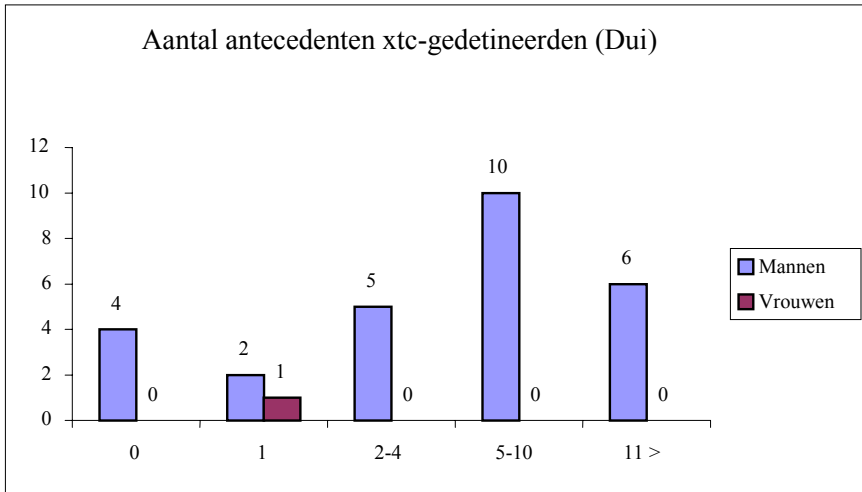
Grafiek ii (bron Justitieel documentatieregister)

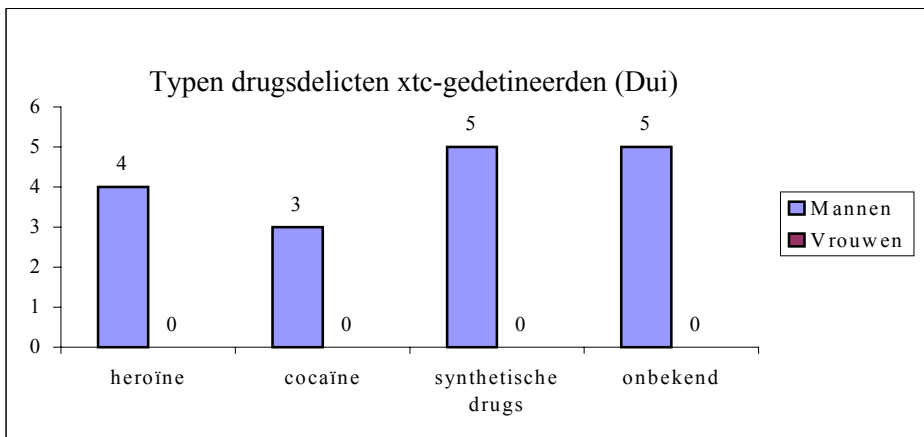
Grafiek iii (bron Justitieleel documentatieregister)

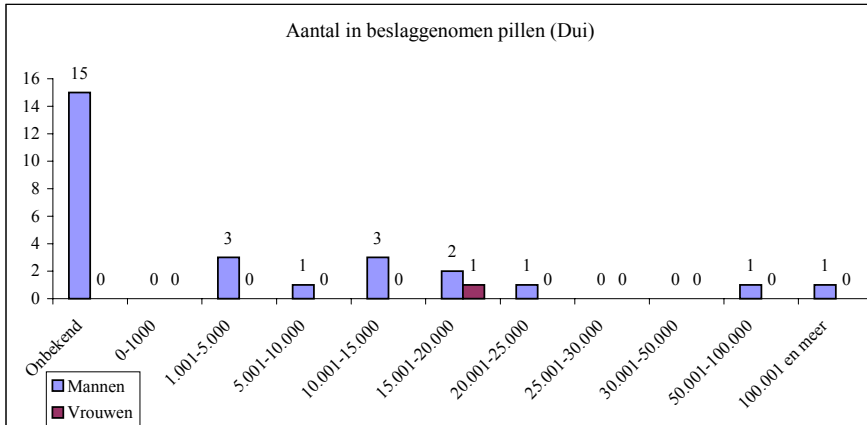
Grafiek iv (bron: registratie BuiZa)

Grafiek v (bron Justitieel documentatieregister)

Grafiek vi (bron Justitieel documentatieregister)

Grafiek vii (bron Justitieel documentatieregister)